

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права та процесу

ГайдукевичТетяна Борисівна

**Судова влада в системі поділу влади/ The judiciary system of separation
of powers .**

Спеціальність: 8.03040101 - Правознавство
магістерська програма - Правознавство
Магістерська робота

Виконала студентка групи
ПРЗМ-21
Т.Б.Гайдукевич

Науковий керівник
к.ю.н., доцент Н.О.Чудик

Магістерську роботу допущено
до захисту

« ___ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **Н.З.Рогатинська**

Тернопіль – 2017

РЕЗЮМЕ

Магістерська робота містить 91 сторінку та список використаних джерел із 73 найменувань.

Метою дипломної роботи є розроблення та обґрунтування теоретичних та організаційних засад функціонування судової влади в системі поділу влади.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час функціонування органів судової влади в механізмі правової держави.

Предметом дослідження є судова влада та аспекти функціонування органів судової влади в механізмі правової держави.

Одержані висновки і їх новизна полягає у комплексному дослідженні судової влади та аналізі Закону України «Про судоустрій та статус суддів». У процесі дослідження сформульовано та обґрунтовано сформульовано наукові положення та висновки.

Ключові слова: судова влада, суд, суддя.

RESUME

Thesis contains of 91 pages and a list of references with 73 titles.

The aim of the thesis is to ascertainment of the concept and functions of the judiciary and the characteristic of the judicial authorities after reforming.

The object of study is public relations which arising during the functioning of the judicial authorities in the mechanism of the constitutional state.

The subject of the study is the judiciary and the aspects of functioning of the judicial authorities in the mechanism of the constitutional state.

The resulting conclusions and novelty lies in the comprehensive research of judiciary and analysis of the Law of Ukraine “On the Judicature and the Status of judges”. It is formulated and justified scientific statements and conclusions in the process of the research.

Keywords: judiciary, court, judge.

АНОТАЦІЯ

Гайдукевич Т. Судова влада в системі поділу влади. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03040101 – Правознавство. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2017.

У роботі розглянуто поняття, ознаки, функції та принципи судової влади. Автором досліджено правове становище судової влади в системі поділу влади.

ANNOTATION

Haidukevych T. The judiciary in the system of separation of powers – Manuscript.

This research is to submit a Master of Laws degree on specialization 8.03040101. – Law. –Ternopil national economic university, Ternopil, 2017.

The paper examines the concept, features, functions and principles of the judiciary. The author studied the legal position of the Constitutional Court of Ukraine, courts of law and institutions which provide the activity of the judiciary

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1 Загальна характеристика судової влади.....	
1.1. Історія становлення судової влади як окремої гілки влади.....	6
1.2. Поняття, ознаки, функції та принципи судової влади.....	11
1.3. Взаємозв'язок судової влади з іншими гілками влади.....	27
Висновки до Розділу 1.....	35
Розділ Судова влада в Україні.....	
2.2. Конституційний суд України.....	36
2.3. Суди загальної юрисдикції.....	49
2.3. Державна судова адміністрація.....	64
2.4. Результат судової реформи.....	72
Висновки до Розділу 2.....	80
Висновки.....	82
Список використаних джерел.....	84

Вступ

Актуальність теми дослідження. Конституцією України визначено головний принцип політики держави в галузі забезпечення прав людини і громадянина: "Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави".

Тобто, метою сучасного розвитку українського суспільства є утвердження прав людини і громадянина, забезпечення умов для їх повної реалізації. Важливе місце у правовому механізмі забезпечення прав і свобод людини та громадянина належить органам судової влади, які мають стояти на охороні цих чеснот. Але, згідно з останніми соціальними дослідженнями рівень довіри громадян до органів судової влади досяг критично низького рівня – судам довіряють лише близько 18% громадян.

Ця ситуація, що склалася в Україні має багато причин. Основною з них є те, що органи судової влади не стали дійсно незалежними при здійсненні своїх функцій. Майже всі політичні сили, що були при владі намагалися підкорити собі судову владу. Для досягнення цієї мети використовувався весь наявний у виконавчої на законодавчої влади потенціал. Наприклад, можливість ліквідувати і створювати суди, призначати суддів уперше, обирати суддів безстроково тощо.

Усе це обумовило вибір даної теми дослідження і визначило його **актуальність та новизну.**

Мета дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні теоретичних та організаційних засад функціонування судової влади в системі поділу влади.

Для досягнення поставленої мети визначаються такі **завдання:**

- з'ясувати історичні передумови виникнення судової влади;
- дослідити функції та принципи судової влади;

- розкрити взаємодію органів судової влади з органами законодавчої та виконавчої влади в механізмі держави;
- з'ясувати правове становище Конституційного Суду України;
- визначити систему судів загальної юрисдикції;
- проаналізувати основні положення судової реформи.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час функціонування органів судової влади в механізмі правової держави.

Предметом дослідження є загальнотеоретичні аспекти функціонування органів судової влади в механізмі правової держави.

Теоретична основа дослідження. Питанням дослідження судової влади у тому чи іншому аспекті присвячені теоретичні положення наукових праць таких учених, як: А.Л. Борко, О.В. Зайчук, Г.А. Кравчук, У.А. Мірінович, Л.М. Москвич, Л.П. Нестерчук, С.В. Нечипорук, С.В. Прилуцький, В.С. Смородинський, М.М. Суховій, О.С. Ткачук, С.Г. Штогун та інші.

Методологічна база дослідження. Під час дослідження використовувались такі методи: історичний, логіко-сигматичний, формально-догматичний та системно-структурний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні судової влади та аналізі Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Наукова новизна розкривається у таких положеннях:

- проаналізовано законодавство про судоустрій»
- пропозиція включити в статтю 368 Кримінального Кодексу України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» одержання неправомірної вигоди суддею як кваліфікований вид. Оскільки Закон України «Про судоустрій та статус суддів» з метою запобігання корупції в судах визначив для суддів досить високий рівень заробітної плати. Тому я вважаю, що суддів за отримання неправомірної вигоди потрібно карати суворіше.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що розроблені в ході дослідження пропозиції доповнюють юридичну науку щодо функціонування судової влади.

Структура дослідження є логічно впорядкованою системою викладеного матеріалу. Робота складається зі вступу, двох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінку

Публікації. Основні положення дипломної роботи знайшли своє відображення у збірнику «Теорія і практика сучасної юриспруденції: міжнародна науково-практична конференція, м. Київ 9-10 грудня 2016 року».

Розділ I. Загальне поняття судової влади

1.1. Історія становлення судової влади як окремої гілки влади

Як у давні часи, так і зараз у суспільстві виникають певні конфліктні ситуації, саме через це необхідна спеціальна процедура вирішення цих суперечок. Ще з моменту виникнення людської цивілізації конфлікти між людьми вирішувалися незалежною третьою стороною. На сьогоднішній день судовий спосіб вирішення конфліктів є одним з основних принципів організації державної влади. Незважаючи на різноманітність організаційних форм та судових процедур можна визначити певні закономірності, які дають змогу з'ясувати результати діяльності судових органів, що діяли в стародавній, середньовічній, новій та новітній історії людства. Видатний російський вчений В. О. Ключевський зазначав: «Минуле цікавить нас не тому, що воно пройшло, а тому, що залишило по собі певні наслідки». Дослідивши методи, способи, засоби та форми здійснення правосуддя, які діяли в минулому, можна розробити заходи, необхідні для підвищення ефективності сучасної судової системи [29;73].

В історії однозначно не встановлено період, коли конфлікти почали вирішуватися судовим способом. Серед науковців існують гіпотези з цього питання: від утворення світу до виникнення як права, так і держави. Вчені, які вважають що судовий спосіб розв'язання суперечок починає свій відлік з моменту виникнення держави аргументують свою позицію такими твердженнями:

- по-перше, для вирішення конфліктів на додержавному рівні розвитку суспільства характерне було примирне посередництво, для якого характерні були властивості, які не дозволяють вважати таку діяльність судовою в сучасному розумінні;

- по-друге, суд міг виникнути тільки після виникнення права, оскільки для судового розгляду необхідне порушене право;

- по-третє, для судового процесу необхідною є правова регламентація, а це також вказує на те, що спочатку виникло право, а лише після цього суд;

- по-четверте, суд – необхідний елемент державного механізму, а однією з фундаментальних внутрішніх функцій держави є судове вирішення спорів, тому інститут суду є похідним від держави.

Викладені вище точки зору є достатньо обґрунтованими, але не зупиняючись детально на дослідженні основних ознак судової діяльності, можна зауважити, що судова діяльність – результат людської творчості: судовий спосіб вирішення суперечок виник на основі потреби суспільства у незалежному розв'язанні конфліктів. Крім того люди визначили і закріпили у законодавчих актах процедуру судового розгляду. Судова влада здійснювалася різними суб'єктами ще того, коли сформувалися перші судові системи [56;8]. Тому можна зробити висновок, що зародження інституту суду почалося з моменту утворення суспільства.

Ще багато століть тому люди зрозуміли, що для вирішення суперечок потрібна спеціальна система органів, які будуть наділені особливими повноваженнями. У первісному суспільстві для розгляду і вирішення конфліктів між людьми існував суд старійшин, а у рабовласницький період рішення приймали рабовласники. У період феодалізму рішення по вирішенню спору виносив монарх одноосібно. Але зосередження влади в руках однієї особи до того, що глава держави ставав диктатором. Ця ситуація не влаштовувала як нижчі верстви населення, так і панів. Тому дослідники дійшли до логічного висновку, що державну владу потрібно розділити за кількома напрямками [63;172].

Багато античних філософів, таких як, Арістотель, Платон, Полібій у своїх працях вказували на необхідність розподілу державних органів та їх функцій. З огляду на сучасну для них історичну дійсність мислителі висловлювалися про потребу розділення праці між окремими групами рабовласницького

суспільства, про існування різних державних органів з характерними для них функціями, на необхідність розподілу їхніх повноважень.

Ще в теорії ідеальної держави Платон писав, що державні функції потрібно розділити між окремими органами (посадовими особами). Для збільшення ефективності державного управління Платон запропонував виділити такі особливі функції: управління, законодавство, суддівство та військова справа. Притому всі ці функції повинні бути розділені залежно від природних можливостей осіб, які будуть їх виконувати, таке розподілення відповідає певній добродетності. Платон, розмірковуючи про тиранію та причини її виникнення, звертає увагу на те, що вона починається тоді, коли всі починають робити все, тобто всі видають закони, всі управляють і кожен має повноваження судити [10;29].

Платон вказував, що будь-яка робота виконується краще, «якщо виконувати одну яку-небудь роботу згідно зі своїми природними задатками, причому вчасно, не відволікаючись на інші роботи»

На думку Арістотеля, держава – єдине ціле, єдність у множині, вона складається з різних, несхожих частин:

- Перша частина – «законорадчий» орган – у здійсненні його функцій беруть участь усі вільні громадяни;
- Друга частина – адміністративний чи урядовий елемент – основне повноваження видавати веління;
- Третя частина – судові органи, які здійснюють правосуддя.

Найкращий державний устрій Арістотель називає «політія», для цього устрою необхідно щоб всі ці функції виконували різні органи. Найважливішим аргументом, який підтверджує цю думку, є міркування ефективності виконання цих функцій, адже не часто можна зустріти в одній особі стільки мудрості і добродетності, щоб вона могла однаково успішно видавати закони, виконувати їх та приймати справедливі судові рішення [46;8]. Отже, фактично Арістотель розрізняв законодавчу, адміністративну (виконавчу) та судову гілки влади.

Основоположниками сучасної теорії поділу влади називають англійського просвітителя і політичного діяча Джона Локка та французького мислителя, видатного юриста Шарля Монтеск'є. І, що є важливим, їх концепція поділу державної влади отримала своє відображення і закріплення в конституційних актах, багато з яких діють і зараз.

У своїй праці «Два трактати про державне правління» Дж. Локк, зважаючи на потреби поділу державної влади виділяє такі види влади: законодавчу, виконавчу та федеративну (союзну). Такий поділ він приводить залежно від характеру виконуваних ними функцій: створення законів для загального блага, виконання цих законів та ведення стосунків з іншими державами. Судова влада, на думку мислителя, входить до виконавчої [24;6].

Важливим кроком у розвитку вчення про поділ влади стала концепція Ш.-Л. Монтеск'є. Відповідно до цієї концепції для держави необхідно мати три гілки влади: законодавчу, виконавчу й судову.

Ш.-Л. Монтеск'є вперше розрізнив державні функції відповідно до наявних установ і запропонував розподіл їх між незалежними органами, яким повинні відповідати поділені гілки влади держави.

Багато вчених пов'язують розвиток теорії поділу державної влади з іменем Ш.-Л. Монтеск'є. В. Тимошенко вказує, що Монтеск'є не лише висловив певні думки щодо поділу державної влади, а ще і представив ці думки у формі ґрунтовно розробленої теорії. Д. Себайн та Т. Торсон, характеризуючи внесок Ш.-Л. Монтеск'є в формування теорії поділу влади визначають: «те нове, що Ш.-Л. Монтеск'є вніс до стародавньої доктрини, полягало в тому, що він звів розмежування влад у систему стримувань та врівноважень між різними гілками державної влади». О. Скрипнюк, визначаючи роль Ш.-Л. Монтеск'є в становленні теорії розподілу державної влади, робить наголос на тому, він, по суті, вперше поставив на меті охарактеризувати спосіб, завдяки якому у діяльності державної влади досягається гарантування законності (як принципу, який розповсюджується не тільки на дії громадян та їх об'єднань, але також на діяльність органів державної влади) та свободи громадян.

Ш. -Л. Монтеस्क'є був глибоко переконаний, що державна влада завжди намагається якомога ширше розповсюдити свій вплив на можливі об'єкти державної влади. Це переконання було вихідною тезою міркувань мислителя [10;31].

Монтеस्क'є не допускав можливість зосередження усієї державної влади в одних руках. Цю свою позицію він обґрунтовував так: «Усе загинуло б, якби в тій самій особі чи установі, що складається із сановників, дворян чи простих людей, були поєднані ці три влади: влада створювати закони, влада здійснювати постанови загальнодержавного характеру та влада судити злочини чи позови приватних осіб» [46;9].

У своїй праці російський вчений В. Іванов зазначає, що принцип поділу державної влади вже давно є однією з важливих ознак правової держави, поряд з такими принципами, як верховенство права, законність, дотримання прав та свобод людини і громадянина. Цей принцип не є результатом діяльності одного мислителя чи однієї з течій політичної думки певного періоду, оскільки політичні концепції поділу державної влади з різним ступенем теоретичної і практичної оформленості можна зустріти в будь-якому періоді історії розвитку держави і права та політико-правових вчень.

Принцип поділу державної влади на конституційному рівні вперше було закріплено Конституції США 1787 р. У цій Конституції від імені усього американського народу були розділені повноваження державних органів – конгресу, президента, міністерств та судів [67;996].

На початку ХХ століття в Україні були здійсненні перші спроби виокремити судову владу як окрему гілку влади. Українська Центральна Рада 29 квітня 1918 року ухвалила Конституцію УНР, в Розділі III «Органи влади УНР» передбачалося, що державна влада поділялася на три гілки. Згідно з цією Конституцією вища законодавча влада належала Всенародним Зборам, вища виконавча влада – Раді Народних Міністрів, а вищим органом судової влади було визначено Генеральний Суд УНР [18;52]. А в інших розділах, де

розглядалися окремі гілки влади, було розроблено систему стримувань та противаг та встановлено гарантії незалежності окремих гілок влади [10;32].

Вперше на нормативному рівні термін «судова влада» закріплено у Декларації про державний суверенітет України. У розділі третьому Декларації зазначалося, що державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу, судову. Конституційний договір між Президентом України та Верховною Радою України укладений 8 червня 1995 року став наступним кроком у офіційному закріпленні терміну «судова влада». У цьому договорі закріплювалися принципи здійснення судової влади, сформовані основи судової системи та правосуддя. Завершальним кроком у процесі офіційного закріплення категорії судова влада стало прийняття Конституції України, в якій велика кількість статей присвячена питанням здійснення судової влади. Стаття 6 Основного закону вказує, що державна влада в Україні здійснюється на основі її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. У Розділі VIII Конституції України визначено завдання та межі здійснення судової влади. Основним законодавчим актом, який регулює здійснення судової влади є Закон України «Про судоустрій і статус суддів». У преамбулі цього закону вказано, що він визначає правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні [7;222].

1.2. Поняття, ознаки, принципи та функції судової влади

Загальне поняття «влада» - це багатоаспектне поняття. Слово «влада» дуже часто вживається у повсякденному житті: батьківська влада, влада натовпу, влада почуттів, влада народу. В загальному під поняттям «влада» розуміється можливість та здатність впливати на поведінку людей за допомогою певних методів (авторитет, примус, правові веління, вольовий вплив).

Державна влада є вужчим поняттям, оскільки це поняття персоніфіковане. У державній владі присутній чинний суб'єкт – народ та (або) держава, державний апарат та органи місцевого самоврядування, яким народ

делегує свою владу. Звідси можна зробити висновок, що державна влада - можливість та здатність народу та (або) держави в особі їх органів впливати на діяльність та поведінку людей, а також і на процесі, які відбуваються у суспільстві за допомогою таких методів як примус або переконання [2;268].

Категорія «судова влада» є ще вужчим поняттям. Довгий час досить дискусійним було питання, чи є судова влада гілкою державної влади. Вчені здійснювали спроби протиставити правосуддя державній владі. Прихильником того, що судова влада не є гілкою державної влади був І. Петрухін, він вважав що суди взагалі не виконують функцій державної влади. Крім того функцію правосуддя вчений розглядав як похідну і в деякій мірі підлеглу стосовно функції державної влади, що навіть з урахуванням уявлень тих років суперечило принципу незалежності правосуддя [14;12].

Для підтвердження того, що судову владу потрібно розглядати саме як державну можна розглянути кілька функціональних особливостей. Найважливішою такою рисою є те, що діяльність судової влади включається в специфічні сфери управління, такі як: здійснення правосуддя, судовий контроль та судове управління, забезпечення судового та конституційного контролю в державному управлінні. Саме в цій якості судова влада є необхідним чинником соціальної дійсності та стає основним цивілізованим засобом соціально-правового регулювання [28;21].

Ще однією властивістю судової влади як виду державної є її суто юридичний характер. Інтеграція усіх важливих компонентів організації судової влади, включаючи її відносну відокремленість від інших гілок влади, інформаційне забезпечення тощо, здійснюється за допомогою державно-владних повноважень.

Традиційно судову владу називають третьою владою, тому що в текстах Конституцій та в переліку гілок влади вона завжди йде після законодавчої та виконавчої. Але розвиток демократичних країн шляхом правової державності сприяє розвиткові тенденцій щодо зростання ролі судової влади як гаранта

верховенства права і законності в суспільстві та державі та забезпеченні прав та законних інтересів громадян.

Питанням дослідження судової влади займалися досить багато науковців, але ні в юридичній літературі, ні в законодавчих актах немає єдиного визначення судової влади.

На думку А. В. Маляренка судовою владою є діяльність всієї судової системи, яка реалізується за допомогою засобів, які характерні лише для, при цьому ці засоби повинні бути закріплені на законодавчому рівні та забезпечувати вплив на процеси, що відбуваються у суспільстві та на поведінку людей. О. Волкова вважає, що судова влада – це система незалежних судів, які у визначеному законом порядку здійснюють правосуддя. А. В. Бринцев вважає точним таке визначення: «Судова влада – одна з основних, самостійних функцій державної влади, вона здійснюється через діяльність створеної на підставі Конституції системи судів та органів організаційного (кадрового та допоміжного) забезпечення, які покликані шляхом виконання функцій, що покладені на кожний із цих органів, забезпечити дотримання й (або) захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, юридичних осіб, суспільства та держави; ліквідація наслідків правопорушень (злочинів), покарання винних, захист потерпілих; вирішення соціальних суперечок і правових конфліктів на основі загальнообов'язкового характеру» [47;187].

П. М. Рабінович стверджує, що судова влада — вид публічної влади, вона реалізується державою, а також її органами; це спроможність підпорядковувати своїй волі поведінку людей та діяльність об'єднань, які розташовуються на її території.

Досить обширне визначення судової влади надає професор В. Нор. Він вважає, що судова влада – це самостійна та незалежна гілка державної влади, що створюється для розв'язання на підставі закону соціальних суперечок, які виникають між державою і громадянами, між громадянами, між юридичними особами, а також для контролю за відповідністю законів Конституції, для забезпечення прав людей у їхніх стосунках з органами виконавчої влади та їх

службовими особами, для контролю за дотриманням прав і свобод громадян під час розслідування злочинів та проведення правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності, а також для встановлення важливих юридичних фактів і станів. Майже такої самої точки зору дотримуються М. Руденко, Г. Рибалко, вони зазначають, що судова влада створена тільки для встановлення юридичних фактів, а це є не зовсім правильним, оскільки вчені забули про юридичні стани.

Ю. Грошевий обґрунтовано стверджує, що судова влада – це, з однієї сторони, система судів, а з іншої – система владних повноважень, якими ці суди наділено. Тобто для того щоб розкрити функціональне призначення судової влади, її визначення повинно мати комплексний характер.

К. Гуценко пропонує наступне визначення судової влади: «Судова влада – це правоохоронна діяльність, яка здійснюється судом з питань розгляду та вирішення правових конфліктів при неухильному дотриманні вимог законодавства та встановленого порядку, що забезпечує законність, обґрунтованість, справедливість та загальнообов'язковість судових рішень».

Як можна зрозуміти з вище викладеного кожен вчений по-своєму розуміє поняття «судова влада». Але в загальному для розуміння терміну «судова влада» існує три підходи:

-1) організаційний підхід. Цей підхід полягає в тому, що судова влада розглядається через систему судових органів. Російський вчений І.Я. Фойницький зазначає, що судова влада утворює систему органів, які підлеглі закону; ці органи застосовують закон в порядку судового провадження. Цей підхід до розуміння судової влади був поширений в радянський період. В даний час такий підхід підтримують Ю.А. Дмитрієв та Г.Г. Черемних. Вони вважають, що судова влада – система державних та муніципальних органів, які наділені передбаченими законом повноваженнями, що спрямовані на встановлення об'єктивної істини, відновлення порушеного права та притягнення до відповідальності винних. Рішення цих органів обов'язкові до виконання всіма

особами, яких вони стосуються та на усій території, на яку поширюється їх юрисдикція [65;168].

2) функціональний підхід. Прихильники цього підходу розуміють судову владу як сукупність повноважень, якими наділений суд для здійснення правосуддя, тобто робота суду з питань розгляду та вирішення у визначеному законодавством процесуальному порядку справ, які мають юридичні наслідки.

3) організаційно-функціональний підхід. Цей підхід поєднує перші два. Тут судова влада розглядається як система створених на основі закону органів, наділених владними повноваженнями щодо розгляду юридично важливих справ, які мають правові наслідки із дотриманням встановленої законом процедури [14;30].

При визначенні поняття судової влади існують дві основні тези, які утворюють нероздільне ціле. Перша теза це те, що судова влада – це повноваження з розв'язання соціальних суперечок, які виникають у суспільстві, з дотриманням спеціальної, встановленої законом процедури (змістовний характер). Друга теза – такі повноваження належать виключно судам (організаційний характер).

Зосередження уваги на одному чи другому моменті у визначення судової влади не змінює суті цього питання. Неможливо розуміти судову владу лише як спеціальні повноваження для вирішення спорів або лише як систему органів, які здійснюють правосуддя. Так само неможливо вважати одну з цих тез більш важливою порівняно з іншою. При визначення поняття судової влади потрібно враховувати обидва ці моменти, оскільки повноваження з вирішення соціальних суперечок не можуть існувати поза системою судових органів, яким ці повноваження надані. Так само ми собі не можемо уявити судові органи, які будуть не наділені спеціальними повноваженням з вирішення конфліктів. Суд, правосуддя і судова влада це не тотожні поняття, а складові однієї системи, взаємопов'язані поняття [65;170].

Оскільки судова влада є самостійною і незалежною гілкою влади, то вона наділена великою кількістю ознак, які розкривають її зміст та допомагають

відмежувати її від законодавчої та виконавчої гілок влади. До ознак судової влади належать:

1) Державний характер судової влади. Відповідно до стаття 6 Конституції України судова влада є однією з трьох гілок влади. Судова влада, так само як і законодавча і виконавча влада, реалізує надані їй повноваження у визначених Конституцією межах і відповідно до законодавства України.

2) Незалежність, самостійність та відокремленість судової влади. Н. Юзікова вважає, що незалежність судової влади є принципом ефективної діяльності суду. Незалежний суд вільний від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього втручання з боку органів законодавчої та виконавчої влади, фізичних чи юридичних осіб. Незалежність судової влади виходить з конституційного поділу влади. Судова влада виконує властиві їй функції здійснення правосуддя та контролю незалежно від інших гілок влади та не підпорядковуючись їм.

Принцип незалежності суддів спрямований не лише на запобігання незаконного впливу органів державної влади та їх посадових осіб на суддів, але також і для того щоб підняти відповідальність суддів за прийняті ними рішення. Тобто, суддя при вирішенні кожної конкретної справи повинен самостійно встановити всі об'єктивні обставини справи, підібрати правову норму, яка найкраще підходить під обставини справи та прийняти остаточне рішення. Суд не пов'язаний висновками, які зроблені за обставинами справи іншими органами. Всі висновки і факти, встановлені іншими органами, ретельно досліджуються і перевіряються судом [17;38].

Самостійність судової влади означає те, що суди при прийнятті рішення нікому не підпорядковуються, рішення приймаються виключно на основі закону з урахуванням всіх обставин справи. Судові рішення не потребують ніякого додаткового їх затвердження. Судам притаманні особливі функції та особливий порядок їх діяльності, тому вони займають важливе місце в державному механізмі. Суди утворюють досить автономну систему до якої крім судів (у вузькому розумінні) входять також інші підрозділи, які забезпечують

діяльність судів. Звичайно, говорячи про незалежність судової влади, ми маємо на увазі не повну її відокремленість від інших гілок влади. Оскільки забезпечення діяльності судів здійснюють не лише органи судової влади, але і органи законодавчої та виконавчої влади. Зокрема, органи законодавчої влади приймають нормативно-правову базу, на основі якої діють суди і якою керуються при прийнятті рішень, також визначають статус суддів та розмір фінансування судів. Але, незважаючи на це, при прийнятті рішень суди абсолютно самостійні та незалежні.

3) Виключність судової влади. Згідно з Конституцією правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Жоден орган державної влади, крім суду не наділений повноваженнями вирішувати правові конфлікти та приймати рішення по справі. Держава наділяє лише суди правом приймати рішення з конкретних кримінальних, цивільних, господарських та адміністративних справ, це підтверджує виключність судових рішень. Виключно органи судової влади мають можливість застосовувати заходи примусу, визнавати особу винною та призначати покарання.

4) Справедливість судової влади. На сьогоднішній день справедливість як важливу ознаку судової влади потрібно розглядати як прийняття неупереджених і обґрунтованих судових рішень спрямованих на забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів людини, суспільства та держави. Саме такий справедливий характер судової влади фактично й виступає в основі делегування їй соціумом важливих повноважень із врівноваження інших гілок державної влади. Разом із тим, справедливість традиційно розглядається скоріше вже як суто внутрішній принцип судового процесу [5;20].

5) Єдність судової влади. Єдність судової системи забезпечується єдиною системою нормативно-правових актів, які регулюють організацію та здійснення судової влади. Ці нормативно-правові акти однаково діють на всій території України.

Єдність судової влад забезпечується: єдиними принципами організації і діяльності судів; спільним статусом суддів; обов'язковістю правил судочинства,

визначених законом для усіх суддів; забезпеченням Верховним Судом України однакового застосування законів судами загальної юрисдикції; обов'язковістю виконання на всій території України судових рішень; єдиним порядком організаційного забезпечення діяльності судів.

6) Системність судової влади. Судова система – це не просто сукупність судових органів, а структуризована та ієрархічна система судових органів, які на основі розділення компетенції спільно виконують відповідні функції. Системність судової влади можна прослідкувати як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях, тобто мається на увазі системність державної влади (законодавчої, виконавчої та судової гілок) та системність судової влади.

7) Судова влада здійснюється на основі та відповідно до вимог процесуального закону та на основі певних принципів. В процесуальному законі досить детально описано процедуру розгляду справи у суді, гарантуючи про цьому дотримання прав та законних інтересів усіх учасників судового процесу. Порушення процедури розгляду справи є підставою скасування рішення суду.

8) Для судової влади характерна функція контролю. Судова влада здійснює контроль за відповідністю законів Конституції, з метою охорони прав та свобод осіб у їх стосунках з органами виконавчої влади та їх посадовими особами, а також контроль за дотриманням прав та свобод громадян під час розслідування злочинів та проведення правоохоронними органами оперативно-розшукової діяльності [48;29].

9) Рівність з іншими гілкам влади. В.В. Костицький вважає, що рівність усіх трьох гілок влади є однією з гарантій взаємодії цих гілок влади між собою. При цьому, ознака рівності судової влади означає рівність з іншими гілками не стільки у своїй можливості впливати на суспільство та брати участь в реалізації єдиної державної влади, а в обсязі правових засобів впливу однієї гілки влади на іншу, тобто критерій рівності у даному разі набуває відносного характеру.

10) Виконання вимог суду та виконання судових рішень забезпечується силою держави. У випадку, коли особа відмовляється добровільно виконувати

рішення суду виконавча служба та її посадові особи можуть застосовувати примусові заходи для забезпечення виконання законного рішення суду.

Принцип (від лат. *princípio* – основа, початок) у загальнонауковому розумінні – це основне, вихідне положення теорії, вчення, головне правило діяльності.

В Юридичній енциклопедії поняття «принципи судочинства» визначено як «керівні засади (ідеї), які стосуються завдань, засобів та способів здійснення судочинства». В Україні принципи судочинства закріплені в Конституції та інших нормативно-правових актах; тісно пов'язані, утворюють стійку цілісну систему, що характеризується взаємодією та взаємозв'язком, єдністю мети та завдань судочинства. Порушення хоча б однієї із цих засад, як правило, призводить до порушення інших і тим самим – до порушення законності під час провадження у справі в цілому [36;10].

В сучасній юридичній літературі поширеною є думка, що принципи судової влади складають структуровану систему. Найповнішою і такою, що розкриває зміст та особливості судової влади, є система, яка поділяється на такі підсистеми:

- інституціональна – сюди входять загальні принципи судової влади, тобто ті, що розкривають сутність судової влади та її місце в системі органів державної влади;

- функціональна – до неї належать принципи, які визначають основи здійснення судової влади;

- організаційна – принципи, які розкривають побудову судової системи, органів суддівського самоврядування, статусу суддів, відповідальності суддів у випадку неналежного виконання судьями своїх професійних обов'язків [27;33].

До інституційних принципів судової влади належать:

- здійснення судової влади виключно судами – жоден інший орган не має права здійснювати судову владу. Цей принцип є одним з основоположних принципів судової влади в усіх країнах;

- принцип справедливості - забезпечення права на справедливий суд;

- принцип законності, верховенства і прямої дії Конституції України. Принцип законності в узагальненому вигляді сформульований у ч. 2 ст. 19 Конституції України. Згідно з цією статтею, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти тільки на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначений Конституцією та законами України. Цей принцип повною мірою поширюється також і на діяльність судів. При цьому суд безпосередньо застосовує Конституцію у випадку, якщо закон, який був чинний до введення в дію Конституції чи прийнятий після цього, суперечить їй. У таких випадках принцип законності набуває характеру принципу конституційної законності.

Принцип верховенства права в організації судової влади в Україні також має важливе практичне значення. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. № 1-33/2004 (справа про призначення судом більш м'якого покарання), верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема, у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи та рівності [45;22].

За принципом прямої дії Конституції в організації судової влади України норми Конституції України є нормами прямої дії. Значення цього припису полягає в тому, щоб безпосередньо забезпечити право-регулятивний вплив Конституції як повноцінного юридичного (нормативно-правового) акта, гарантувати дієвість, реальність її норм [33;13].

- принцип незалежності та самостійності судової влади.

Принцип незалежності судів і суддів є загальним за суттю, згідно з цим принципом судова влада є незалежною, а судді у своїй діяльності підкорюються лише Конституції та законам. Відповідно до цього принципу у всіх країнах встановлено, що втручання в судову діяльність неприпустимо та карається законом.

Зовнішній рівень незалежності включає в себе політичну і соціально-економічну незалежність. Рівень політичної незалежності зумовлено суспільно-політичним становищем, в якому здійснюється судова діяльність. При реальній незалежності суду абсолютно виключається будь-яка можливість впливу політичних партій, громадських рухів чи їх лідерів на судову владу. Це положення дуже актуальне в умовах багатопартійності та політичного плюралізму.

Внутрішній рівень незалежності судової влади містить три складові частини : по-перше, це процедура здійснення судової влади; по-друге, статусні гарантії суддів; по-третє, побудова судової системи. Характеризуючи цей рівень, потрібно зазначити, що процедура здійснення судової влади повинна бути захищеною від будь-якого втручання, а також мати необхідні умови для справді незалежного розгляду справи по суті [36;11].

- принцип доступності судової влади – означає, що громадяни мають можливість безперешкодно звертатись до суду за захистом своїх прав. Право особи (громадянина України, іноземця, особи без громадянства, юридичної особи) на звернення до суду за захистом своїх прав не може бути обмежене законом, іншими нормативно-правовими актами [64;75].

- принцип безсторонності – цей принцип полягає в тому, що справу повинен розглядати суддя, який не має в ній особистої заінтересованості та спроможний виконати роль безстороннього арбітра, вирішуючи юридичну справу незалежно, підкоряючись лише закону.

- принцип процедурності – судова влада діє в межах певної процедури і реалізується тільки в спеціальній процесуальній формі.

Серед організаційних принципів судової влади можна виділити наступні:

○ Принцип територіальності та спеціалізації судів загальної юрисдикції. Згідно з ч. 3 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в Україні така структура системи судів загальної юрисдикції: місцеві суди; апеляційні суди; Верховний Суд України. Для розгляду окремих категорій справ діють вищі спеціалізовані суди. На реалізацію принципу спеціалізації ст. 18 Закону

України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [45;ст17,18].

○ Принцип незалежності та недоторканості суддів. Згідно з рішенням Конституційного Суду України незалежність суддів забезпечується насамперед спеціальним порядком їхнього обрання чи призначення на посаду та звільнення з посади; заборонаю будь-якого впливу на суддів; захистом їх професійних інтересів; особливим порядком притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; забезпеченням державою особистої безпеки суддів та їхніх сімей; гарантуванням фінансування та належних умов для функціонування судів і діяльності суддів, їхнього правового та соціального захисту; заборонаю суддям належати до політичних партій та профспілок, брати участь в будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, займатися за сумісництвом певними видами діяльності; притягненням до юридичної відповідальності винних осіб за неповагу до суддів й суду; суддівським самоврядуванням, а недоторканність суддів – один із елементів їх статусу, він не є особистим привілеєм, а має публічно-правове призначення – забезпечити здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом [64;76].

Незалежність судді означає, що при виконанні своїх професійних обов'язків він нікому не підзвітний, має всі необхідні повноваження та функції для здійснення правосуддя. Для прийняття рішення судді не потрібно його попередньо узгоджувати з яким-небудь органом чи його посадовою особою. Рішення судді, яке набрало законної сили, має силу закону та обов'язкове для виконання всіма органами та посадовими особами на всій території України [71;38].

Стаття 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає засади недоторканості суддів: «Суддя є недоторканим. Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи

арештом до винесення обвинувального вироку суду, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку».

До функціональних принципів судової влади відносяться такі:

- Державна мова судочинства. Відповідно до ст. 12 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» судочинство і діловодство в судах України проводяться державною мовою. Стаття 10 Конституції України визначає, що державною мовою в Україні є українська мова. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної для них мови або мови, якою вони володіють.
- Принцип гласності судового процесу. Одним з основоположних конституційних принципів, яким керуються суди України під час здійснення діяльності, є принцип гласності судового процесу та його повна фіксація технічними засобами, а також вільний доступ до судових рішень (у межах Єдиного державного реєстру судових рішень). У Конституції України вказується, що громадськість має право знати про те, що відбувається у залі судових засідань. Адже саме публічність судового провадження дає громадянам можливість зрозуміти призначення своєї держави та побачити у судовій владі дійсного захисника їх прав, свобод та інтересів [33;12].
- Принцип колегіального та одноособового розгляду судових справ. Справи у судах розглядаються суддями одноособово, а у випадках передбачених законом, – колегією суддів або за участю присяжних. (ст. 15 ЗУ)
- Принцип участі народу у здійсненні судової влади. Принцип участі народу у здійсненні правосуддя закріплено в Конституціях більшості країн. Народ через народних засідателів і присяжних безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя. Народні засідателі під час розгляду і вирішення справ наділені повноваженнями судді.

- Принцип рівності усіх учасників судового процесу. Цей принцип означає, що всі люди є вільними та рівними у своїй гідності та правах, мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Особі не можуть надаватися якісь привілеї чи застосовуватись обмеження у правах через расу, колір шкіри, релігійні та інші переконання, стать, етнічне та соціальне походження, майновий стан, місце проживання, за мовними або іншими ознаками.
- Принцип змагальності. Принцип змагальності сторін та свобода у наданні ними суду своїх доказів та у доведенні перед судом їх переконливості означають, що прокурор, підсудний, його захисник або законний представник, потерпілий, позивач, відповідач та їх представники беруть участь у судовому процесі як сторони, при цьому користуються рівними правами і свободою у поданні та дослідженні доказів, доведенні їх переконливості перед судом [36;12].
- Принцип презумпції невинуватості. Суть цього принципу полягає у тому, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду . Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.
- Право на захист у суді. Цей принцип говорить про піклування про людину і громадянина з боку держави та надання допомоги для її захисту від неправомірних посягань. Він гарантує кожному захист його прав, свобод та інтересів незалежним та неупередженим судом, утвореним відповідно до закону.
- Право на оскарження судового рішення. Учасники процесу мають право на апеляційне оскарження рішення суду, а у випадках передбачених законом – на касаційне оскарження.
- Обов'язковість судових рішень. Основне призначення судового рішення полягає у поновленні порушених прав особи та захисті її законних інтересів. Виконання судового рішення гарантується і забезпечується

державою. До осіб, які відмовляються добровільно виконувати рішення суду застосовується примус.

Викладений вище перелік принципів не є вичерпним, але ці принципи дають можливість зрозуміти загальні засади функціонування судової влади.

Для того, щоб краще зрозуміти зміст і значення судової влади потрібно дослідити її функції. Незважаючи на те, що дослідженням цього питання займалися багато науковців в юридичній науці немає єдиної позиції з цього питання. Точки зору науковців, які займаються дослідженням функцій судової влади можна поділити на дві групи.

До першої групи належать дослідники, які вважають, що судова влада виконує тільки одну функцію. На думку В. О. Лазаревої функцією судової влади є судовий захист прав і свобод людини і громадянина, а правосуддя є формою реалізації цієї функції. І.Л. Петрухін вважає, що функції судової влади можна ототожнювати з її завданнями. В його розумінні функція судової влади – це вирішення соціально-правових суперечок, а також встановлення юридичних фактів шляхом здійснення правосуддя. І.Є. Марочкін у своїх працях зазначає, що функцією судової влади є вирішення соціально важливих справ, які мають юридичні наслідки [66;77].

Деякі вчені вважають, що єдиною функцією судової влади є здійснення правосуддя, а судовий контроль в усіх його формах – прояв цієї функції.

Представники другої групи дотримуються позиції, що функції судової влади не можна розглядати лише як здійснення правосуддя та вирішення юридичних справ. Однак вчені виділяють різну кількість функцій. Більшість вчених підтримують позицію, що судова влада виконує дві функції: здійснення правосуддя та судовий контроль. Деякі науковці розділяють судовий контроль на: контроль судів загальної юрисдикції та контроль Конституційного Суду України, таким чином виділяючи три функції. Ряд дослідників крім відправлення правосуддя та судового контролю виділяють ще або функцію управління або функцію тлумачення. В.Д. Бринцев виділяє такі функції: правосуддя, судовий контроль, судовий нагляд та судові санкціонування.

С. Штогун вважає, що функції судової влади можна поділити на такі групи:

- пов'язані із здійсненням правосуддя;
- функції судового контролю;
- організаційні функції;
- функції, пов'язані із забезпеченням виконання судового рішення

[71;91].

Так само як немає спільної думки щодо кількості функцій судової влади, в юридичній науці немає і єдиного визначення поняття «функції судової влади». Досить точно визначання у своїх працях пропонує А.А. Герасімова. На її думку функціями судової влади є тісно пов'язані з функціями держави і права, юридично закріплені напрями її діяльності, в яких відображається її зміст та призначення, що здійснюються з метою захисту прав, свобод та законних інтересів суб'єктів права .

З наведеного визначення можна виділити такі ознаки цих функцій:

- 1) вони формуються на основі загальних функцій держави і права;
- 2) вони виражають зміст і значення судової влади;
- 3) вони є об'єктивно необхідними, юридично оформленими напрямками діяльності судової влади;
- 4) розвиваються та змінюються відповідно до суспільних потреб;
- 5) реалізація функцій забезпечується певними юридичними методами та із застосуванням заходів примусу.

Розглянувши позиції науковців можна виділити такі основні функції судової влади:

1. Функція правосуддя. Ця функція є основною та має конституційний характер. Деякі науковці ще окремо виділяють функції правосуддя. Так, К.В. Гусаров виділяє так функції правосуддя:

- розгляд та вирішення правових конфліктів у порядку цивільного судочинства (позовне провадження);

- контрольна функція, тобто контроль та перегляд в системі цивільної юрисдикції;

- розгляд та вирішення справ у безспірному порядку, у цьому випадку до порушників застосовуються заходи відповідальності;

- тлумачення правових норм.

2. Функція судового контролю. Її реалізація пов'язується зі здійсненням контролю над іншими гілками влади, перевіркою законності й обґрунтованості рішень та дій державних органів і посадових осіб, їх стримування в рамках законності, правом здійснення конституційного нагляду, контролем, що здійснюється судом у межах кримінального судочинства [20;36].

3. Функція уніфікації судової практики. Вона здійснюється з метою забезпечення єдності судової практики та виконання Україною взятих на себе зобов'язань.

1.3. Взаємодія судової влади з іншими гілками влади

Як уже зазначалося державна влада в Україні поділена на три гілки : законодавча, виконавча та судова. Реалізація принципу поділу влади передбачає забезпечення збалансованості повноважень, недопущення зосередження всієї повноти у віданні одного органу чи посадової особи. При цьому забезпечується правило, згідно з яким три гілки влади не повинні бути повністю роз'єднані або, навпаки, об'єднані під єдиним началом. Це дає змогу кожній із гілок державної влади ефективно здійснювати свої повноваження з метою забезпечення інтересів людини, народу, а також соціального прогресу суспільства.

Органи судової влади, незважаючи на свою незалежність, поєднані численними вертикальними та паралельними зв'язками із законодавчою та виконавчою владою. Взаємодія судової влади з законодавчою та виконавчою владою відбувається на основі системи стримувань і противаг.

Система стримувань і противаг – це сукупність законодавчо встановлених повноважень, засобів, форм, методів, процедур, призначених для забезпечення реалізації принципу розподілу єдиної державної влади, недопущення домінування будь-якої гілки влади і досягнення динамічної стабільності між ними.

Згідно з положенням міжнародного права щодо поділу влади законодавча влада призначена для розроблення, ухвалення й видання законів з метою правового регулювання всіх можливих суспільних відносин, що існують в конкретній державі.

Взаємовідносини «суд – парламент» будуються в першу чергу на принципі верховенства законодавчої влади, яка встановлює «правила поведінки для судової влади» шляхом прийняття відповідних законів. Як зазначає А. Селіванов, «взаємовідносини суду і парламенту мають визначальний вплив на всю систему державного управління. Пріоритети законодавця в забезпеченні правового механізму функціонування судової влади стають дедалі більш істотними і в досягненні достатньої для незалежного правосуддя матеріально-фінансової бази, і в реалізації завдань правосуддя шляхом створення повноцінної системи законодавства, усунення розбіжностей і колізій у правовому регулюванні суспільних відносин».

Конституцією України зазначено, що єдиним органом законодавчої влади в державі є парламент – Верховна Рада України, а значить, саме його виключним повноваженням є визначення шляхом прийняття законів з питань судоустрою, судочинства і статусу суддів. Це дає підстави правникам вченим стверджувати, що у відносинах «парламент – суд», перший виступає суб'єктом державного регулювання, другий – об'єктом. Але це дуже спрощений підхід, адже, навіть виокремлюючи функції парламенту –законодавчу, установчу й контрольну, він залишається органом державного управління. Однак специфіка управлінської діяльності полягає в тому, що вона передбачає певну ієрархію, потребу визначення суб'єкта й об'єкта (підвладного) управління. Статус суду як самостійного й незалежного суб'єкта не дозволяє його у прямому сенсі

віднести до об'єктів управління. Принцип паритетності гілок державної влади (закріплений у ст.6 КУ) передбачає насамперед взаємодію, а не підпорядкування однієї влади іншій. Тому можна погодитися з позицією Т.І. Махлаєвої, що саме форма взаємодії органів державної влади визначає весь зміст і призначення поділу влади як правового явища і поняття. І деякі дослідники намагаються пояснити, що «ця установча, інституціоналізуюча діяльність законодавця має виняткове значення, вона повною мірою відображає не тільки ідею поділу влади, а й концепції парламентаризму, верховенства правового закону (правової держави)», однак все ж вони допускають методологічну помилку, констатуючи, що «відносини, що складаються в рамках такої установчої діяльності парламенту, є односторонніми».

Визначаючи характер взаємовідносин парламенту й суду, саме принцип взаємодії (а не підпорядкування) обумовлює надання права суду контролювати відповідність законів, що приймаються парламентом, Конституції України, в тому числі й у сфері судоустрою, судочинства і статусу суддів. Механізм контролю такий: Верховний Суд України, як представник інтересів усіх судів загальної юрисдикції, звертається до Конституційного Суду України з вимогою (конституційним поданням) надати оцінку закону України, зокрема, того, що стосується сфери судоустрою, судочинства і статусу суддів. Якщо Конституційний Суд визнає неконституційним положення відповідного закону, воно втрачає силу. Причому ніякого узгодження з парламентом чи рекомендації законодавцеві непотрібно, бо рішення Конституційного Суду є остаточним і оскарженню не підлягає. Таке повноваження останнього в правовій літературі називають «негативною законотворчістю», оскільки, виключаючи якусь норму, Конституційний Суд не заповнює прогалину в законі, що з'явилась унаслідок його рішення [32;16].

Отже, суд, як орган державної влади (в особі Конституційного Суду України), правомочний внести зміни до акта(закону) органу законодавчої влади. Проте аналогічна можливість надана й парламенту, який правомочний прийняти, наприклад, Закон про амністію і тим самим змінити судові рішення

шляхом «повного або часткового звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили». Зазначене доводить відсутність прерогатив, більших правомочностей одного органу над іншим, а тому справедливою є теза саме про взаємодію (а не про підпорядкування) між зазначеними органами влади.

Отже, статус «верховенства», потребує іншого прочитання, а саме як зобов'язання парламенту створити належні правові умови для функціонування суду. Іншими словами, саме парламент повинен передбачити законодавчі механізми державного захисту суду: усунення ризиків втручання в його роботу, посягання на його незалежність, об'єктивність, недопущення будь-яких неправомірних впливів на його діяльність.

Ще одним напрямком взаємовідносин «парламент –суд» дослідники називають кадрове питання. Конституція проголосила низку повноважень Верховної Ради України щодо кадрового забезпечення судів у межах призначення третини складу Конституційного Суду.

Аналогічне кадрове повноваження надано й суду: за його рішенням можуть достроково припинятися повноваження народного депутата в разі невиконання вимоги про несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Однак ініціювання судового провадження є можливим лише за зверненням Голови Верховної Ради України (або його заступників) на підставі рекомендації комітету, до компетенції якого належить питання депутатської етики. Доволі специфічною є взаємодія судів з парламентом відповідно до частин 2 і 3 ст. 4 Закону «Про статус народного депутата України», де підставою дострокового припинення повноважень народного депутата України передбачена процедура отримання рішення суду про визнання депутата недієздатним, безвісти відсутнім або набрання чинності щодо нього обвинувального судового вироку.

Цікавим виглядає правове визначення принесення присяги суддями й депутатами. Так, судді Конституційного Суду України приносять присягу на

засіданні парламенту, на якому серед інших, присутній і Голова Верховного Суду України . Народні ж депутати складають присягу на урочистому засіданні парламенту, на яке серед інших запрошується Голова й судді Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України . Голова Конституційного Суду й Голова Верховного Суду мають гарантоване право виступу на пленарному засіданні.

Законодавством рівною мірою забезпечується недоторканність і народних депутатів, і суддів. Так, народний депутат без згоди Верховної Ради України не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності, затриманий чи заарештований; суддя не може без згоди Верховної Ради України бути затриманий або взятий під варту чи підданий домашньому арешту до ухвалення обвинувального вироку судом.

Отже, стислий аналіз правовідносин «парламент –суд» свідчить, що вони мають характер взаємодії на паритетних засадах. Парламент уповноважується державою на створення належних правових засад функціонування суду. При цьому дії парламенту, в частині забезпечення інтересів держави щодо належних правових умов функціонування суду контролюються судом.

Взаємовідносини «суд – органи виконавчої влади» не мають чіткого правового регулювання в першу чергу через брак системної єдності органів виконавчої влади, що й пояснює різноплановість взаємодії між зазначеними органами.

На думку Ю. О. Ремескової, існують такі змістовні напрямки взаємодії суду й органів виконавчої влади, як:

- а) фінансування органами влади виконавчої органів судової влади й забезпечення діяльності останніх;
- б) організаційне (ресурсне) забезпечення органів судової влади;
- в) забезпечення безпеки суддів, працівників апаратів судів та осіб, які беруть участь у провадженні по справі;
- г) виконання судових рішень.

Взаємодія суду з органами виконавчої влади у сфері «фінансування органів судової влади й забезпечення їх діяльності» будується на конституційній zasadі зобов'язання держави щодо «забезпечення фінансування та належних умов для функціонування судів та діяльності суддів», «забезпечення особистої безпеки суддів та їхніх сімей». Як бачимо, зазначені положення фіксують не право виконавчої влади здійснювати певні дії, а право органів влади судової очікувати (вимагати) їх учинення. Отже, зазначені положення слід трактувати як зобов'язання держави щодо органів судової влади. Але в механізмі виконання вказаних зобов'язань (знов-таки на, паритетних засадах) беруть участь також органи виконавчої, судової й законодавчої гілок влади. Згідно із законодавством спрощена схема механізму державного фінансування органів судової влади має такий вигляд: Конституційний Суд України, Верховний Суд України суди формують бюджетний запит щодо фінансового забезпечення діяльності цих органів, а Державна судова адміністрація України – стосовно фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів загальної юрисдикції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Національної школи суддів України та Державної судової адміністрації. Цей запит вони спрямовують до Міністерства фінансів України, яке й готує положення проекту Держбюджету України щодо фінансування органів судової влади. Після цього проект Держбюджету обговорюється урядом, де знов інтереси органів судової влади представляють зазначені органи судової влади. Після цього парламентом приймається Закон про Держбюджет України на поточний рік, у якому окремими (захищеними) статтями фіксуються видатки на утримання Конституційного Суду України, Верховного Суду України, а також у цілому за кожним видом і спеціалізацією місцевих та апеляційних судів. Видатки кожного місцевого й апеляційного суду всіх видів і спеціалізації визначаються в Державному бюджеті України в окремому додатку. Після цього розпорядниками державних коштів на утримання органів судової влади – Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Державної судової

адміністрації України –в межах визначених законом повноважень здійснюється розподіл фінансових ресурсів згідно з кошторисами і щомісячними розписами в межах річної суми видатків, передбачених Державним бюджетом України на поточний фінансовий рік. При цьому державним органом законодавчої влади (Рахунковою палатою) й державним органом влади виконавчої (Державною фінансовою інспекцією України) здійснюється контроль за цільовим використанням бюджетних коштів органами судової влади.

Певні контролюючі повноваження стосовно органів виконавчої влади надано й суду, зокрема, шляхом конституційного судочинства:

- а) відповідність Конституції актів Кабінету Міністрів України;
- б) адміністративного - відповідність Конституції й законам України дій і рішень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій.

Але з урахуванням специфіки судочинства такий контроль суд може бути здійснено лише за умови звернення до нього третіх осіб.

Що стосується державних гарантій «забезпечення діяльності судів» і «забезпечення особистої безпеки суддів та їх сімей», то їх реалізація покладається на органи виконавчої влади, а також віднесена до питань самоорганізації органів судової влади. Так, підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорону приміщень суду, органів суддівської системи, виконання функцій державного захисту суддів, працівників суду, забезпечення безпеки учасників судового процесу здійснюють спеціалізовані підрозділи органів Міністерства внутрішніх справ України.

Забезпечення порядку під час судових засідань здійснюється органами судової влади самостійно шляхом створення служби судових розпорядників, на яких покладається обов'язок додержання особами, які знаходяться в суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні. Механізм взаємодії службових розпорядників із спецпідрозділами

органів Міністерства внутрішніх справ визначено Інструкцією про порядок забезпечення старшими судовими розпорядниками та судовими розпорядниками проведення судового засідання, їх взаємодію з правоохоронними органами. Ю. О. Ремескова у своїх працях зазначає, що сьогодні необхідно скоординувати повноваження цих органів, усунути їх дублювання й певний паралелізм при виконанні постановлених перед ними завдань.

У цілому ж зазначені повноваження органів виконавчої влади можна віднести до забезпечувальних у плані належного функціонування суду. До цієї ж групи належать і повноваження органів виконавчої влади (Державної виконавчої служби, Державного департаменту України з питань виконання покарань) стосовно забезпечення належного виконання рішень судів. Адже очевидно, що функція суду не може вважатися виконаною, доки не припиниться порушення права чи не відновиться порушене право, що стало предметом судового розгляду. За інших умов діяльність суду перетворюється на фікцію. Однак у цьому питанні механізм взаємодії суду й органу виконавчої влади, що виконує судові рішення, теж є недосконалим. Лише в адміністративному судочинстві передбачено повноваження суду здійснювати контроль за виконанням судових рішень і тільки у випадках, якщо рішення винесено не на користь суб'єкта владних повноважень.

Отже, у відносинах «суд – органи виконавчої влади» можна виокремити такі види відносин:

а) повноваження контрольні - вони є двосторонніми й одним із засобів системи стримування і противаги;

б) установчі й забезпечувальні – зумовлені загальною компетенцією органів виконавчої влади щодо забезпечення належних (організаційних) умов для функціонування суду.

Висновки до розділу

Основоположником сучасної теорії поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову є французький мислитель Шарль -Луї Монтеск'є. Він не лише висловив певні думки щодо поділу державної влади, але і представив ці думки у формі ґрунтовно розробленої теорії.

Для розуміння судової влади існує три підходи: організаційний – судова влада розуміється через призму судових органів; функціональний –судова влада розуміється як сукупність повноважень, якими наділений суд; організаційно-функціональний – об'єднує першв два.

Незважаючи на те, що законодавча, виконавча та судові гілки влади у своїй діяльності самостійними та незалежними, вони пов'язані між собою численними зв'язками. Взаємодія судової влади з законодавчою та виконавчою владою відбувається на основі системи стримувань і противаг.

Розділ II. Судова влада в Україні

2.1. Конституційний Суд України

В Україні єдиним органом конституційної юрисдикції є Конституційний Суд.

Конституційний суд розпочав свою діяльність 18 жовтня 1996 року. Згідно з Конституцією УРСР 1978 в Україні мав існувати такий орган, як «Комітет конституційного нагляду», але він так і не був створений. А після внесення змін до Конституції у 1990 році, було передбачено формування нового органу правового захисту Конституції — Конституційного Суду УРСР. Члени суду повинні були обиратися Верховною Радою УРСР, але цей орган також не був створений. Вже після здобуття Україною незалежності, 3 червня 1992 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Конституційний Суд України», в якому визначався порядок формування та функції цього органу. У період з 1992 року по 1996 рік робота суду не була ефективною. За цей час Верховна Рада призначила лише Голову Конституційного Суду, ним став Леонід Юзьков, а спроби обрати заступника Голови та інших суддів не принесли результатів. А реально діяти Конституційний Суд почав з прийняттям Конституції 1996 та ухваленням Закону України «Про Конституційний Суд України» 16 жовтня 1996 року. Ці два законодавчі акти зберегли свою чинність до сьогоднішнього дня, і на їх основі здійснює свою діяльність Конституційний Суд України [1;18].

Конституційний Суд України при здійсненні своїх функцій є незалежним від законодавчої чи виконавчої гілок влади та від судів загальної юрисдикції. Незважаючи на те, що він належить до судової влади його діяльність є специфічною, оскільки він не здійснює правосуддя в звичайному розумінні цього слова. КСУ не вирішує правові спори по суті, а приймає рішення щодо

відповідності законів та інших правових актів Конституції України. Звідси можна зробити висновок, що метою діяльності Конституційного Суду України — є гарантування верховенства Конституції на всій території держави [17;330].

Діяльність Конституційного Суду України здійснюється на основі таких засад:

- верховенства права;
- незалежності;
- колегіальності;
- гласності;
- рівноправності суддів;
- повного та всебічного розгляду справи;
- обґрунтованості прийнятого судом рішення.

Принцип верховенства права означає, що при здійсненні своєї діяльності Конституційний Суд повинен керуватися лише Конституцією та законами України, а також діяти правовими методами.

Принцип незалежності - цей принцип є конституційним. Незалежність суддів забезпечується Конституцією та законами України, забороняється будь-який вплив на суддів. Принцип незалежності характерний як для Конституційного Суду, так і для судів загальної юрисдикції.

Принцип колегіальності включає такі основні аспекти:

- 1) наявність кворуму під час засідань колегій Конституційного Суду України, а також на засіданнях та пленарних засіданнях Суду;
- 2) процесуальна ухвала про відкриття провадження у справі в КСУ або про відмову у такому провадженні приймається колегією суддів КСУ у справах за конституційними поданнями більшістю голосів суддів, які входять до її складу;
- 3) рішення КСУ приймаються та його висновки даються на пленарному засіданні, якщо за них проголосувало не менше десяти суддів КСУ [15;99].

Регламент Конституційного Суду узагальнює ці три аспекти. Так, в § 28 Регламенту вказано, що розгляд справ і прийняття рішень у Конституційному Суді України здійснюються колегіально.

Принцип гласності. Конституція України визначає гласність та фіксування судового процесу технічними засобами одним з основних принципів судочинства. У конституційному судочинстві науковці виділяють чотири способи, за допомогою яких втілюється принцип гласності:

- шляхом здійснення розгляду справ на пленарних засіданнях у певних формах;
- встановлення режиму розгляду справи (відповідно до Регламенту характерний відкритий режим, крім випадків, коли відкрити розгляд справи може призвести до розголошення державної або іншої таємниці);
- обов'язок оголошення рішення, висновку КСУ у відкритому пленарному засіданні;
- визначення форми офіційного оприлюднення рішень і висновків Суду [39;103].

Принцип рівноправності суддів полягає у тому, що всі судді Конституційного суду України наділені однаковими правосудними повноваженнями незалежно від того, який орган призначив суддю та від адміністративного статусу судді в Суді. Принцип рівноправності реалізується також у можливості висловити окрему думку. Така думка викладається суддею у письмовій формі та додається до рішення чи висновку Суду.

Принцип повного та всебічного розгляду справи. При розгляді справи судді повинні розглянути та дослідити всі особливості цієї справи. Для реалізації цього принципу судді мають право:

- 1) витребувати у Верховної Ради України, Президента України, Прем'єр-міністра України, Генерального прокурора України, суддів, органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, політичних партій та інших об'єднань громадян і окремих

громадян необхідні документи, матеріали та інші відомості, що стосуються справи;

2) у випадку необхідності призначити експертизу в справі і вирішити питання про залучення до участі в конституційному провадженні експертів;

3) викликати посадових осіб, експертів, свідків, представників за законом та уповноважених за дорученням, громадян, участь яких повинна забезпечити об'єктивний і повний розгляд справи.

Принцип прийняття обґрунтованого рішення означає, що прийняте органом конституційної юрисдикції рішення повинне бути належним чином обґрунтоване, а також має бути мотивувальна частина рішення.

Деякі вчені вважають, що статтю 4 Закону України «Про Конституційний Суд України» треба доповнити іншими принципами, наприклад закріпити принцип обов'язковості рішень Суду. Серед принципів конституційного судочинства деякі автори виділяють також принцип законності, мови конституційного судочинства та усного розгляду справи.

Конституційний Суд України, як і будь-який інший орган державної влади, створюється державою для здійснення її функцій, і наділяється нею власними функціями. Функції Конституційного Суду впливають з функцій держави, є похідними від них. Здійснення Судом своїх функцій є процесом реалізації функцій держави.

Пріоритетною функцією Конституційного Суду України є, безперечно, здійснення конституційного судочинства в Україні. Але ця функція не єдиний напрямок діяльності Конституційного Суду України. Його діяльність є досить багатоманітною і складається з різних функцій.

Можна виділити такі функції Конституційного суду України: конституційного контролю; офіційного тлумачення; правової охорони Конституції; забезпечення принципу поділу державної влади (арбітражна функція); здійснення конституційного правосуддя тощо.

Функція конституційного контролю полягає в тому, що Конституційний Суд України шляхом здійснення конституційного судочинства визначає

конституційність законів та інших правових актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, правових актів ВР АРК, тобто контролює їх відповідність Конституції України.

Зміст функції офіційного тлумачення визначається виключними повноваженнями Конституційного Суду України офіційно тлумачити Конституцію та закони України. Рішення та висновки Конституційного Суду України щодо тлумачення Конституції та законів України є обов'язковими для всіх суб'єктів конституційного права, вони не потребують затвердження з боку будь-якого органу державної влади, а також не можуть бути піддані сумніву чи проігноровані.

Реалізуючи функцію правового захисту Основного Закону, Конституційний Суд України здійснює цілеспрямовану, передбачену Конституцією та законами України, діяльність щодо вирішення питань про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і офіційного тлумачення Конституції України та законів України. Тим самим Конституційний Суд України упереджує порушення Конституції України та скасовує правові акти, що є неконституційними.

Арбітражна функція Конституційного Суду України полягає в тому, що цей орган державної влади є важливим елементом системи стримувань і противаг між главою держави, парламентом, урядом і судами. Незалежність як основний принцип організації та діяльності Конституційного Суду України і рівне представництво в його складі представників всіх гілок влади дає можливість неупереджено здійснювати конституційне судочинство і приймати рішення та висновки, що не піддаються ревізії та є обов'язковими для всіх гілок влади в Україні.

Важливою функцією Конституційного Суду України є функція конституційного правосуддя. Вона підкреслює належність Конституційного Суду України до судової гілки влади, що покликана реалізовувати функцію правосуддя в державі.

Цей перелік функцій не є вичерпний, вчені виділяють також інші функції Конституційного суду: інтеграційну, правотворчу, політичну та інші. До складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів. Президент України, Верховна рада України та з'їзд суддів призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Верховна Рада України призначає суддів КСУ таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів. Пропозиції щодо кандидатур на посади суддів КСУ вносить Голова Верховної Ради України, а також може вносити не менш як 1/4 народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України; при цьому депутат має право поставити підпис під пропозицією про висунення лише однієї кандидатури і ці підписи депутатів не відкликаються. Призначеними на посади суддів КСУ вважаються кандидати, які набрали найбільшу кількість голосів депутатів, але більше половини голосів депутатів від конституційного складу парламенту. У разі припинення повноважень судді КСУ, який призначався парламентом, Верховна Рада України призначає іншу особу на цю посаду. За результатами голосування Головою Верховної Ради України підписуються постанови Верховної Ради України про призначення суддів КСУ.

З'їзд суддів України за пропозицією делегатів з'їзду відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх делегатів з'їзду визначає кандидатури на посади суддів КСУ для включення в бюлетені для таємного голосування. На посаду судді КСУ призначається кандидат, за якого проголосувала більшість обраних делегатів з'їзду суддів України. У випадку припинення повноважень судді КСУ, який був призначений з'їздом суддів України, з'їзд суддів України у тримісячний строк повинен призначити іншу особу на цю посаду. Головуючий і секретар з'їзду підписують рішення з'їзду суддів України про призначення суддів КСУ [11;407].

Згідно з частиною третьою статті 148 Конституції України суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за

фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою. Стаття 16 Закону України «Про Конституційний Суд України» містить схоже положення, лише із уточненням, що стаж практичної, наукової або педагогічної роботи за фахом не менше десяти років.

Суддя КСУ призначається на дев'ять років без права бути призначеним на повторний строк.

Судді цього суду, як інші судді, не можуть належати до політичних партій та профспілок, мати представницький мандат, брати участь у будь-якій політичній діяльності, займати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу крім наукової, викладацької та творчої.

Суддя вступає на посаду з дня складення ним присяги. Присяга судді Конституційного Суду України звучить так: «Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати високі обов'язки судді Конституційного Суду України, забезпечувати верховенство Конституції України, захищати конституційний лад держави, конституційні права та свободи людини і громадянина».

Суддя складає присягу не пізніше як через місяць після призначення суддею Конституційного суду на засідання Верховної Ради України. При складанні присяги присутні: Президент України, Прем'єр-міністр України, Голова Верховного Суду України або його заступник.

Обіймаючи посаду судді Конституційного Суду України, громадянин України, відповідно до набутого правового статусу, наділяється правами й обов'язками, які є запорукою успішної реалізації функцій, що покладаються на суддів. Вони виникають з моменту набуття особою статусу судді та припиняються з припиненням такого статусу.

Права та обов'язки суддя Конституційного суду України разом утворюють повноваження судді Конституційного Суду України, тобто сукупність нормативно визначених прав та обов'язків судді Конституційного Суду України, які встановлюються для здійснення покладених на нього функцій. Як справедливо зазначається у літературі, повноваження суддів

Конституційного суду України можна поділити на два види: предметні та функціональні. Предметні повноваження поділяються за об'єктами здійснення конституційного правосуддя на: повноваження суддів Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних подань та повноваження суддів Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних звернень. Функціональні повноваження суддів Конституційного Суду України означають можливість застосування широкого кола процесуальних та організаційних дій та заходів, які спрямовані на втілення предметних повноважень суддів Конституційного Суду України.

Очолює Конституційний суд та організовує його діяльність Голова Конституційного Суду, який обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного суду України шляхом таємного голосування. Його обирають з числа суддів Конституційного Суду не пізніше ніж через два місяці, з дня, коли ця посада стала вакантною.

На пленарному засіданні, коли вибирають Голову Конституційного Суду головує один із заступників Голови. У випадку, коли у списку кандидатур на посаду Голови є кандидатура судді, який є головуючим, то на засідання головує старший за віком суддя, не внесений до списку кандидатур. Спеціальне пленарне засідання вважається повноважним, коли на ньому присутні не менше дванадцяти суддів. Відкритим голосуванням затверджують форму бюлетеня для голосування та форму протоколу голосування.

До списку кандидатур на посаду Голови може вноситися будь-яка кількість кандидатів, які дали на це свою згоду. Список кандидатів затверджується на спеціальному пленарному засіданні відкритим голосуванням та оформляється протоколом, який підписує головуючий на засіданні. Для організації та проведення виборів Голови обирають комісію з трьох суддів. До складу комісії можуть входити лише ті судді, що не балотуються на посаду голови. Комісія забезпечує виготовлення бюлетенів для таємного голосування. Після проведення таємного голосування комісія перевіряє дійсність бюлетенів, підраховує голоси, складає протокол голосування, який підписує голова та

члени комісії. Протокол голосування оголошується на спеціальному пленарному засіданні та затверджується більшістю голосів від загальної кількості суддів, що приймають участь у засідання. Обраним на посаду Голови є кандидат, за якого віддали свої голови більше половини суддів Конституційного Суду України.

Відповідно до ст. 21 Закону України "Про Конституційний Суд України" до Голова Конституційного Суду повинен:

- організувати роботу колегій Конституційного Суду, комісій та секретаріату;
- скликати та проводити засідання та пленарні засідання Конституційного Суду;
- розпоряджатися бюджетними коштами на утримання й забезпечення діяльності Конституційного Суду відповідно до кошторису.

Детальніше повноваження Голови Конституційного Суду описано в Регламенті Конституційного Суду України. Так, згідно з Регламентом Голова повинен:

- подавати на затвердження суддів Конституційного Суду проект кошторису на кожен наступний рік;
- подавати на затвердження суддів Конституційного Суду план роботи суду на кожний квартал року;
- скликати чергові засідання Конституційного Суду з організаційних та інших питань діяльності Суду, а також позачергові засідання з власної ініціативи або на вимогу не менше трьох суддів Конституційного Суду;
- видавати розпорядження;
- призначати на посади радників і помічників Голови Конституційного Суду України, наукових консультантів і помічників суддів Конституційного Суду за пропозицією суддів, заступників керівника секретаріату, керівників самостійних структурних підрозділів секретаріату та їхніх заступників, керівників інших структурних підрозділів, кандидатури яких погоджують на засіданні Конституційного Суду, та їхніх заступників;

- присвоювати ранги державного службовця працівникам секретаріату;
- застосовувати до працівників секретаріату заходи заохочення та дисциплінарного стягнення;

- звітувати протягом січня кожного року на пленарному засіданні Конституційного Суду про діяльність Суду, а також щоквартально інформувати суддів про свою діяльність;

- представляти Конституційний Суд України у відносинах з органами державної влади України та органами інших держав і міжнародних організацій;

- виступати від імені Конституційного Суду з офіційними заявами.

Голова Конституційного Суду України має двох заступників. Вони виконують окремі доручення та розпорядження Голови.

За відсутності Голови або коли він не може здійснювати свої повноваження його обов'язки виконує заступник, старший за віком. У випадку, коли відсутні два заступники обов'язки голови виконує найстарший за віком суддя.

Заступників обирають таємним голосуванням за Поданням голови на три роки.

Голова Конституційного Суду та його заступники можуть достроково звільнитися з посади, яку обіймають. Рішення про дострокове звільнення вважається прийнятим, коли за нього проголосувало більше половини конституційного складу суддів.

Суддя, який звільняється з посади Голови чи заступника Голови не позбавляється повноважень судді.

Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються у випадку:

- 1) закінчення строку, на який було призначено суддю;
- 2) досягнення суддею 65 років;
- 3) неспроможності виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 4) порушення суддею вимог, щодо несумісності;
- 5) порушення суддею присяги присяги;

- 6) набрання законної сили обвинувального вироку щодо судді;
- 7) припинення громадянства;
- 8) визнання його безвісно відсутнім чи оголошення померлим;
- 9) подання суддею заяви про відставку чи про звільнення з посади за власним бажанням.

Здійснивши аналіз положень Конституції та Закону України «Про Конституційний Суд України», а також практики Конституційного Суду можна виділити такі юрисдикційні форми реалізації власних повноважень:

- 1) контроль за відповідністю нормативно-правових актів Конституції України ;
- 2) контроль за конституційністю принципів та норм міжнародного права;
- 3) вирішення суперечок про компетенцію;
- 4) офіційне тлумачення Конституції та законів України;
- 5) захист прав і свобод людини і громадянина;
- 6) розгляд спорів, пов'язаних із здійсненням виборів, референдуму, права народної ініціативи;
- 7) контроль за порушенням Конституції України.

Контроль за відповідністю нормативно-правових актів Конституції України. Сутність такого контролю має складний характер і його не потрібно зводити до вирішення питання про їх суперечність Конституції України. Найважливіше завдання Конституційного Суду вирішення питання, чи відповідає Конституції нормативно-правовий акт. Поняття «відповідність нормативно-правового акта Конституції» означає, що цей акт повинен прийматися на основі та у порядку, визначеному Конституцією, прийнятий з метою реалізації та конкретизації її положень, узгоджуватися з її змістом та конституційними цінностями.

Вирішення суперечок про компетенцію. Це повноваження Конституційний Суд реалізує шляхом вирішення спорів щодо повноважень конституційних органів держави, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Закон пов'язує вирішення таких спорів із

визначенням обсягу повноважень органів влади. Конституційний Суд при цьому забезпечує:

- 1) належне функціонування публічної влади та наступність її інститутів;
- 2) принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову;
- 3) унітарний державний устрій;
- 4) взаємодію та співпрацю гілок влади;
- 5) правовий порядок в Україні, тобто реалізацію повноважень публічними органами влади, їх посадовими особами у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Офіційне тлумачення Конституції та законів України. Воно здійснюється Конституційним Судом за конституційним зверненням приватних осіб та за конституційним поданням органів публічної влади.

Інтерпретація Конституції означає винесення правильного та обґрунтованого висновку для комплексного розкриття змісту конституційних норм.

Захист прав та свобод людини та громадянина. Конституційний Суд України забезпечує опосередкований захист конституційних прав та свобод при вирішенні будь-якої справи. Сьогодні форма юрисдикції Конституційного Суду України спостерігається при здійсненні конституційного контролю.

Розгляд спорів, пов'язаних із здійсненням виборів, референдуму, права народної ініціативи. Предметом таких спорів є, як правило, перевірка конституційності виборів у конституційні органи держави, насамперед Президента України та виборів у парламент. Вибори визнаються недійсними лише в тих випадках, якщо помилки або порушення у ході виборів фактично вплинули на їх результат.

Конституційний Суд України не може із власної ініціативи порушувати провадження у справах, розгляд яких належить до його повноважень. Підставою для розгляду справи є надходження до Суду звернення суб'єктів, визначених законом. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» формами звернення до Конституційного Суду є конституційне

звернення та конституційне подання. Форма звернення залежить від суб'єкта звернення й кола питань, з якими він звертається до Конституційного Суду України.

Конституційне звернення - це письмове клопотання до Конституційного Суду України про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Суб'єктами права на конституційне звернення з питань давання висновків Конституційним Судом України у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів є громадяни України, іноземці, особи без громадянства. Конституційне звернення вноситься особою, яка є суб'єктом такого права та має підстави стверджувати про їх порушення або можливість порушення внаслідок неоднозначного застосування норм Конституції або законів судами, іншими органами державної влади, а тому хоче отримати офіційну інтерпретацію норм, які використовувалися під час вирішення спірних правовідносин з метою забезпечення реалізації чи захисту своїх прав та свобод. Конституційне звернення вносить особа чиї права порушено за своїм підписом. У тексті звернення особою вказує свого представника, який буде представляти її інтереси в конституційному провадженні та підтверджує його повноваження шляхом доручення відповідного документа або його копії.

Конституційне подання - це письмове клопотання до Конституційного Суду України про визнання правового акта (його окремих положень) неконституційним, про визначення відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції України вимогам Конституції України, конституційності міжнародного договору або про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України. Конституційним поданням є також звернення Верховної Ради України про дачу висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

Конституційний Суд України після розгляду справи приймає рішення або дає висновки.

Конституційний Суд України за результатами розгляду справ щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України приймає рішення.

Конституційний Суд України дає висновки у справах з питань:

- про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;

- щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

- щодо відповідності проекту закону про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;

- щодо порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України.

2.2. Суди загальної юрисдикції

Як уже зазначалося, судову владу в Україні здійснюють суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України. Основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність судів загальної юрисдикції є Закон України «Про судоустрій та статус суддів».

Ще до недавнього часу система судів загальної юрисдикції складалася з чотирьох ланок: місцеві суди; апеляційні суди; вищі спеціалізовані суди; Верховний Суд України. А на даний , відповідко до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», прийнятого 2 червня 2016 року система судів загальної юрисдикції має трьохланкову структуру: місцеві суди; апеляційні суди та Верховний Суд України. Тобто до судів загальної юрисдикції не

належать вищі спеціалізовані суди. Що стосується місцевих та апеляційних судів, то новий Закон «Про судоустрій та статус суддів» регулює їх діяльність майже так само, як Закон «Про судоустрій та статус суддів» 2010 року.

Законом встановлено порядок утворення та ліквідації судів, який поширюється на всі суди крім Конституційного Суду України та Верховного Суду України.

Суд утворюється та ліквідується законом. Проект закону про утворення чи ліквідацію суду вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна визначеної цим Законом системи судоустрою, необхідність забезпечення доступності правосуддя, оптимізації витрат державного бюджету або зміна адміністративно-територіального устрою.

Кількість суддів у суді визначає Державна судова адміністрація України за погодженням з Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження та в межах витрат, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

Після утворення суду наступним є етап формування його керівного складу. Кандидатури на посади голів судів обираються, як правило, з найбільш кваліфікованих суддів, які мають великий професійний досвід, користуються авторитетом, мають організаційні здібності, високі ділові та моральні якості. Голова місцевого суду, його заступник, голова апеляційного суду, його заступники, голова вищого спеціалізованого суду, його заступники обираються на посади таємним голосуванням більшістю від кількості суддів, які працюють у відповідному судді. Судді обираються на адміністративні посади строком на три роки, але не більше як на строк повноважень судді. Суддя, які займають адміністративні посади можуть бути звільнені достроково. Для цього потрібна ініціатива не менше ніж однієї третьої від кількості усіх суддів цього суду. Рішення про дострокове звільнення приймається таємним голосуванням не менш як двох третіх суддів цього суду.

Суддя звільнений з адміністративної посади не позбавляється повноважень судді.

Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються в одному або декількох районах чи районах у містах, або у місті, або у районі (районах) і місті (містах).

Місцевими господарськими судами є окружні господарські суди.

Місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, а також інші суди, визначені процесуальним законом.

Місцеві суди складають першу ланку у системі судів загальної юрисдикції. Їх також називають основою судової системи, оскільки вони становлять переважну більшість усіх судових органів, а також як суди першої інстанції розглядають майже всі судові справи і є найближчими до населення.

Основними функціями місцевих судів є розгляд у якості першої інстанції кримінальних та цивільних справ, а також справ про адміністративні правопорушення і справ, віднесених процесуальним законом до їхньої підсудності. Місцеві загальні суди розглядають цивільні, кримінальні, адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом. З огляду на те, що місцеві суди розглядають фактично всі види судових справ, крім тих, які розглядаються Конституційним Судом та спеціалізованими судами, правові спори по яких регулюються різноманітними галузями права, деякі вчені пропонують називати їх «міжгалузевими» судами. Ці суди мають найширшу підсудність і несуть основний тягар виконання функцій судової влади в Україні. Дослідники зазначають, що місцеві загальні суди вирішують 90% цивільних та кримінальних справ [8; 22].

Місцевий суд складається з суддів місцевого суду. З їх числа обирається голова та заступник або заступники голови суду. У суді, де кількість суддів перевищує десять може бути призначений один заступник, а коли суддів більше тридцяти, то не більше двох заступників.

Також з числа суддів місцевого суду орираються слідчі судді. Основним обов'язком слідчого судді є здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Статею 24 Закону України «Про судоутрій та статус суддів» визначено повноваження голови місцевого суду. Так, відповідно до цієї статті голова місцевого суду:

1) представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами;

2) визначає адміністративні повноваження заступника голови місцевого суду;

3) контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, а також вносить подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

4) видає на підставі акта про призначення судді на посаду, переведення судді, звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідний наказ;

5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів у суді у триденний строк з дня їх утворення;

6) забезпечує виконання рішень зборів суддів місцевого суду;

7) організовує ведення в суді судової статистики та інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства;

8) сприяє виконанню вимог щодо підвищення кваліфікації суддів місцевого суду;

9) вносить на розгляд зборів суду пропозиції щодо кількості та персонального складу слідчих суддів;

10) здійснює інші повноваження, визначені законом.

У випадку, коли голова суду відсутній або не може виконувати свої повноваження, то його замінює один із заступників голови суду за визначенням голови. У разі, коли голова не визначив такого заступника, то повноваження виконує заступник, який має більший стаж на посаді судді. У випадку коли у голови суду відсутній заступник, то повноваження виконує суддя, у якого найбільший стаж роботи на посаді судді.

Наступною ланкою системи судів загальної юрисдикції є апеляційні суди. Функція апеляції (від латин. *appellatio* – звернення) є формою оскарження судового рішення у вищій (апеляційній) інстанції й водночас виступає гарантією законності та обґрунтованості судового рішення.

Апеляційні суди діють як суди апеляційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, - як суди першої інстанції, з розгляду цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Апеляційними судами з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення є апеляційні суди, які утворюються в апеляційних округах.

Апеляційними судами з розгляду господарських справ, апеляційними судами з розгляду адміністративних справ є відповідно апеляційні господарські суди та апеляційні адміністративні суди, які утворюються у відповідних апеляційних округах. У апеляційному суді можуть утворюватися судові палати з розгляду окремих категорій справ. Очолює таку палату секретар. Він обирається на три роки з числа суддів. До повноважень секретаря судової палати належать:

- 1) організація роботи відповідної палати;
- 2) контроль за здійсненням аналізу та узагальнення судової практики у справах, віднесених до компетенції палати;
- 3) інформування зборів суддів апеляційного суду про діяльність палати.

До повноважень апеляційних судів належать:

1. Здійснення правосуддя. Це повноваження можна розділити на дві складові: - Розгляд справ в апеляційному порядку відповідно до процесуального закону. Апеляцію до суду може бути подано на вироки, рішення, постанови або ухвали, що не набрали законної сили, у випадках, передбачених кримінально-процесуальним та цивільним процесуальним законодавством. За результатом розгляду справи та за наявності достатніх підстав суд приймає рішення про скасування, зміну рішення місцевого суду, винесення нового судового рішення або залишення рішення місцевого суду без змін; - Розгляд у першій інстанції справ, визначених законом. Важливо зазначити, що апеляційні суди розглядають у першій інстанції переважно справи, визначені процесуальним законом.

2. Ведення та аналіз судової статистики, вивчення і узагальнення судової практики. Апеляційний суд поряд із відправленням правосуддя проводить та кож роботу, спрямовану на аналіз судової статистики, вивчення й узагальнення судової практики. Таке узагальнення є комплексним дослідженням різноманітних сторін діяльності суду, в якому вирізняються такі напрями аналізу: а) статистичні дані, що характеризують злочинність і судимість, вивчення відомостей про умови виховання, спосіб життя та особу засудженого, установлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину; б) справи, повернені на додаткове розслідування, і процесуальні підстави цього рішення; справи, рішення щодо яких скасовано вищим судом, і процесуальні підстави для цього; в) ефективність організації роботи в цілому суду, суддів та апарату суду. Результати узагальнення судової практики спрямовані на розробку пропозицій щодо вдосконалення роботи з розгляду судових справ, правозастосовної діяльності суддів даного суду й організації його роботи.

3. Надання методичної допомоги у застосуванні законодавства місцевими судами загальної юрисдикції. Одним із напрямів роботи апеляційного суду є надання місцевим судам методичної допомоги в застосуванні законодавства. Реалізація цих повноважень зумовлена декількома чинниками. По-перше, апеляційні суди переглядають рішення місцевих судів

в апеляційному по рядку, а відтак виявляють судові помилки. Отже, роз'яснення суддів вищого суду для суддів місцевих судів під час семінарів і конференцій дозволяють уникнути допущення найбільш типових помилок під час розгляду справ по суті. По-друге, до складу апеляційних судів входять більш досвідчені й компетентні судді, що дозволяє їм давати роз'яснення чинного законодавства та порядку його застосування. Така форма взаємодії також сприяє узгодженню підходів суддів різних рівнів у тлумаченні й застосуванні норм матеріального й процесуального права. Надання місцевим судам методичної допомоги має відбуватися з дотриманням принципу незалежності суддів, що становить неприпустимість надання вищим судом указівок у конкретній справі.

4. Здійснює інші повноваження.

Суддею апеляційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя в апеляційному суді, а також відповідає одній із таких вимог:

- 1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років;
- 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;
- 3) має досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років;
- 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1-3 цієї частини, щонайменше сім років.

Голова апеляційного суду:

- 1) представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами;
- 2) визначає адміністративні повноваження заступників голови апеляційного суду;

3) контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посади керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, вносить подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

4) видає на підставі акта про призначення судді на посаду, переведення судді, звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідний наказ;

5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів в апеляційному суді у триденний строк з дня їх утворення;

6) забезпечує виконання рішень зборів суддів апеляційного суду;

7) організовує ведення та аналіз судової статистики, організовує вивчення та узагальнення судової практики, інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства;

8) сприяє виконанню вимог щодо підтримання кваліфікації суддів апеляційного суду та підвищення їхнього професійного рівня;

9) здійснює повноваження слідчого судді та призначає з числа суддів апеляційного суду суддів (суддю) для здійснення таких повноважень у випадках, визначених процесуальним законом;

10) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» 2010 року третьою ланкою системи суддів загальної юрисдикції були вищі спеціалізовані суди. В чинному на сьогоднішній день Законі України «Про судоустрій та статус суддів» також говориться про вищі спеціалізовані суди, але вони не входять в систему судів загальної юрисдикції. Так відповідно до частини 2 стаття 31 Закону вищими спеціалізованими судами є:

- 1) Вищий суд з питань інтелектуальної власності;
- 2) Вищий антикорупційний суд.

Такі види судів є новими для України. В перехідних положеннях Закону, що ці суди повинні бути створені протягом дванадцяти місяців з дня набрання законом законної сили.

У вищому спеціалізованому суді можуть утворюватися судові палати. Очолює таку палату секретар. Він обирається на три роки з числа суддів. До повноважень секретаря судової палати належать:

- 1) організація роботи відповідної палати;
- 2) контроль за здійсненням аналізу та узагальнення судової практики у справах, віднесених до компетенції палати;
- 3) інформування зборів суддів вищого спеціалізованого суду про діяльність палати.

До повноважень вищого спеціалізованого суду належать:

- здійснення правосуддя;
- аналіз судової статистики, узагальнення судової практики, інформування про узагальнення судової практики Верховний Суд;
- інші повноваження.

Суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог:

- 1) має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років;
- 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років;
- 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років;
- 4) має сукупний стаж досвід професійної діяльності відповідно до вимог, визначених вище, щонайменше п'ять років.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому антикорупційному суді, а також відповідає іншим вимогам, встановленим законом.

Відповідно до статті 34 закону України «Про судоустрій та статус суддів» голова вищого спеціалізованого суду:

1) представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, а також із судовими органами інших держав та міжнародними організаціями;

2) визначає адміністративні повноваження заступників голови вищого спеціалізованого суду;

3) контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посади керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, вносить подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

4) видає на підставі акта про призначення судді на посаду, переведення судді, звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідний наказ;

5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів у суді у триденний строк з дня їх утворення;

6) забезпечує виконання рішень зборів суддів вищого спеціалізованого суду;

7) організовує ведення та аналіз судової статистики, організовує вивчення та узагальнення судової практики, інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства;

8) сприяє виконанню вимог щодо підтримання кваліфікації суддів вищого спеціалізованого суду та підвищення їхнього професійного рівня;

9) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Найвищим судом у системі судоустрою є Верховний Суд України. Правове становище Верховного Суду України за законом 2010 року та за законом 2016 року суттєво відрізняється. Якщо за законом 2010 року Верховний Суд більше займався узагальненням судової практики та аналізом судової статистики, а здійснював правосуддя лише в окремих випадках, то тепер він ще здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції. Суттєво збільшилася кількість суддів: раніше було сорок вісім суддів, а по новому законі не більше двохсот.

До складу Верховного Суду України належать:

- 1) Велика Палата Верховного Суду;
- 2) Касаційний адміністративний суд;
- 3) Касаційний господарський суд;
- 4) Касаційний кримінальний суд;
- 5) Касаційний цивільний суд.

До складу касаційного суду повинні входити судді відповідної спеціалізації.

До особи, яка хоче зайняти посаду судді Верховного Суду України ставляться такі вимоги:

1. Вона повинна відповідати вимогам до кандидатів на посаду судді, підтвердити здатність здійснювати правосуддя.
2. Вона повинна відповідати одній з таких вимог:
 - мати стаж роботи на посаді судді не менше десяти років;
 - мати науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше десять років;
 - мати досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років;

- мати сукупний досвід професійної діяльності відповідно до вимог, визначених вище, щонайменше десять років.

З чила суддів Верховного Суду оберається Голова Верховного Суду. Голову обирає та звільняє Пленум Верховного Суду шляхом таємного голосування. Обраним на посаду Голови є кандидат, який набрав більшість голосів від загального складу Пленуму. Голова оберається строком на чотири роки, але не може займати цю посаду більше двох строків підряд. Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя.

Голова Верховного Суду:

1) представляє Верховний Суд як найвищий суд у системі судоустрою України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, а також із судовими органами інших держав та міжнародними організаціями;

2) визначає адміністративні повноваження заступника Голови Верховного Суду;

3) скликає Пленум Верховного Суду; вносить на розгляд Пленуму подання щодо обрання на посаду секретаря Пленуму; вносить на розгляд Пленуму питання та головує на його засіданнях;

4) контролює ефективність діяльності апарату Верховного Суду, погоджує призначення на посаду керівника апарату суду, вносить подання про застосування до керівника апарату суду заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

5) інформує Пленум Верховного Суду про діяльність Верховного Суду;

6) здійснює інші повноваження.

Кожен касаційний суд, що входить до складу Верховного Суду очолює голова касаційного суду. Він оберається з числа суддів цього суду шляхом таємного голосування. Так само, як і Голова Верховного Суду голова касаційного суду оберається на чотири роки і може займати цю посаду два строки поспіль.

Під час здійснення своїх повноважень голова касаційного суду:

- представляє касаційний суд перед органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами з питань діяльності цього суду;

- визначає адміністративні повноваження заступників голови касаційного суду;

- контролює ефективність діяльності структурного підрозділу апарату Верховного Суду, який здійснює організаційне забезпечення діяльності відповідного касаційного суду, погоджує призначення на посаду та звільнення керівника цього підрозділу - заступника керівника апарату Верховного Суду, вносить подання про заохочення або накладення на нього дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

- повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів у касаційному суді у триденний строк з дня їх утворення;

- скликає збори суддів касаційного суду; вносить на розгляд зборів питання та головує на їх засіданнях;

- інформує збори суддів касаційного суду про стан правосуддя у відповідній судовій спеціалізації та практику вирішення окремих категорій справ;

- забезпечує виконання рішень зборів суддів касаційного суду;

- організовує ведення та аналіз судової статистики в касаційному суді, вивчення судової практики, інформаційно-аналітичне забезпечення суддів з метою підвищення якості судочинства;

- сприяє виконанню вимог щодо підтримання кваліфікації суддів касаційного суду, підвищення їхнього професійного рівня;

- здійснює інші повноваження.

Голова Верховного Суду та голова касаційного суду мають заступника. Заступника Голови Верховного Суду обирає Пленум Верховного Суду за поданням Голови. Він обирається та звільняється з посади шляхом таємного

голосування більшістю голосів від складу пленуму. Заступник, як і Голова, обирається на чотири роки.

Заступник голови касаційного суду обирається за поданням голови з числа секретрів судових палат. Він обирається на зборах суддів касаційного суду шляхом таємного голосування. Обраним вважається кандидат, за якого віддали свої голоси більшість суддів цього суду. Строк повноважень заступника голови – чотири роки.

У складі касаційних судів утворюються судові палати. Вони здійснюють правосуддя, аналізують судову статистику та здійснюють інші повноваження. Очолює судову палату секретар судової палати. Він обирається на посаду строком на чотири роки.

Секретар судової палати має такі повноваження:

- організувати роботу палати та головувати на її засіданнях;
- організувати розгляд статистики;
- інформувати суддів про діяльність палати
- інше.

Потійнодіючим органом Верховного Суду є Велика Палата Верховного Суду. До її складу входить двадцять один суддя: по п'ять суддів від кожного касаційного суду, а також Голова Верховного Суду. Судді обираються до Великої Палати на три роки. Під час цього періоду вони не можуть здійснювати правосуддя та обиратися на адміністративні посади, крім Секретаря Палати. Секретар обирається серед членів Великої Палати строком на три роки. Обов'язки Секретаря Великої Палати такі ж, як і обов'язки секретаря судової палати у касаційному судді.

Велика Палата Верховного Суду:

- 1) у визначених законом випадках діє як суд касаційної інстанції для забезпечення однакового застосування норм права касаційними судами;
- 2) діє як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції;

3) аналізує судову статистику та вивчає судову практику, здійснює узагальнення судової практики;

4) здійснює інші повноваження.

Для того, щоб засідання Великої Палати було правомочним, на ньому повинні бути присутні більше двох третин її складу.

Органом, до складу якого входять всі судді є Пленум Верховного Суду. Пленуму Верховного Суду належить досить широке коло повноважень, серед яких:

1) обрання на посади та звільняє з посад Голову Верховного Суду та заступника Голови Верховного Суду у порядку, встановленому цим Законом;

2) обрання з числа суддів Верховного Суду за поданням Голови Верховного Суду та увільняє від виконання обов'язків секретаря Пленуму Верховного Суду;

3) надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою України;

4) приймання рішення про звернення до Конституційного Суду України з питань конституційності законів та інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України;

5) надання висновків про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неспроможність виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

6) затвердження Регламент Пленуму Верховного Суду;

7) затвердження Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді та її склад;

8) затвердження складу редакційної колегії офіційного друкованого органу Верховного Суду;

9) затвердження бюджетного запиту Верховного Суду;

10)інші.

На сьогоднішній день, Верховний Суд України у такому складі ще не діє. В перехідних положеннях Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02 червня 2016 року вказано, що Верховний Суд у такому складі має утворитися протягом шести місяців з дня набрання законом законної сили. За цей час повинні призначитися і судді Верховного Суду за результатами конкурсу.

А до початку роботи нового Верховного Суду України продовжують діяти у межах своїх повноважень Верховний Суд України, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України.

2.3. Державна судова адміністрація

Одним із органів, що забезпечує діяльність судової системи є Державна судова адміністрація. Державна судова адміністрація була створена у 2002 році, коли був прийнятий

Закон України «Про судоустрій України». У цьому законі визначалося, що Державна судова адміністрації – це центральний орган виконавчої влади, що здійснює організаційне забезпечення діяльності судів та установ судової системи [34;56].

Сьогодні прагнучи забезпечити незалежність судової влади від інших гілок державної влади реалізація судової влади багато у чому залежить від Державної судової адміністрації України, що зумовлює підвищені вимоги до її нормативно-правового регулювання, вимагає чіткого визначення статусу, напрямків і гарантій діяльності, компетенції та структурної організації. Разом з тим досвід становлення Державної судової адміністрації України виявляє неоднозначність розуміння її статусу та місця у державному апараті сутності й природи здійснюваної нею управлінської діяльності, що належним чином не впорядковується на адміністративно-правовому рівні [4;53].

Під час обговорення можливих напрямків реформування органу державної влади, що здійснює організаційне забезпечення органів судової влади, завжди, однією з найбільших проблем, було визначення правової природи цього органу. Суть даної проблеми зводиться до питання його ідентифікації в системі поділу державної влади, а її вирішення ускладнюється наявністю у вчених діаметрально протилежних поглядів щодо означеного питання. Так, одні вчені обґрунтовували доцільність віднесення Державної судової адміністрації до органів судової влади [35;6], у той час, як інші наполягали на виконавчо – розпорядчій природі діяльності цього державного органу і виключали можливість його віднесення до будь – якої іншої гілки влади окрім виконавчої [31;10].

Такі розбіжності гарно описав Куйбіда. У одній зі своїх праць він писав: «Складним є питання про співвідношення організаційного забезпечення судів зі сферою діяльності виконавчої та судової влади. Організаційне забезпечення судів за змістом є суто виконавчою діяльністю, тому віднесення їх до повноважень судів приводило б до змішування судової і виконавчої влади. Можливе й інше міркування: функція забезпечення діяльності органу невіддільна від основної діяльності органу, а тому має здійснюватися його підрозділом. Наприклад, організаційне забезпечення діяльності парламенту завжди здійснює його апарат, а не уряд» [22;168]. Але Куйбіда підтримував тих науковців, які вважали що Державну судову адміністрацію потрібно відносити до виконавчої влади.

С.Г. Штогун, на погоджувався з думкою Куйбіди. Він вважав, що питання забезпечення судів має вирішувати самосійний орган, який не буде належати ні до виконавчої ні до законодавчої влади. При такому розкладі судова влада буде незалежною і виключиться можливість тиску на неї інших гілок влади [72;149].

Підтримувала таку позицію і А.М. Хливнюк. Вона зазначала, що для того щоб забезпечити незалежність судової влади Державну судову адміністрацію

потрібно вивести з системи органів виконачої влади і надати їй державного статусу в системі органів судової влади [68;160].

Крапку в дискусіях, щодо того до якої гілки влади потрібно відносити Державну судову адміністрацію було поставлено з прийняттям Закону України «Про судоустрій та статус суддів» 2010 року. Згідно з нормами даного законодавчого акта Державна судова адміністрація була виведена із під контролю Кабінету міністрів України та стала підзвітною з'їзду суддів України.

Згідно з чинним на сьогоднішній день Законом України «Про судоустрій та статус суддів» Державна судова адміністрація України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом. У своїй діяльності вона підзвітна Вищій раді правосуддя.

Відповідно до статті 152 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Державна судова адміністрація наділена такими повноваженнями:

- 1) представляє суди у відносинах із Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України під час підготовки проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік у межах повноважень, визначених законом;
- 2) забезпечує належні умови діяльності судів загальної юрисдикції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України та органів суддівського самоврядування в межах повноважень, визначених законом;
- 3) вивчає практику організації діяльності судів, розробляє і вносить у встановленому порядку пропозиції щодо її вдосконалення;
- 4) вивчає кадрові питання апарату судів, прогнозує потребу у спеціалістах, здійснює замовлення на підготовку відповідних спеціалістів;
- 5) забезпечує необхідні умови для підвищення кваліфікації працівників апарату судів, створює систему підвищення кваліфікації;
- 6) організовує роботу з ведення судової статистики, діловодства та архіву; контролює стан діловодства в судах загальної юрисдикції;
- 7) готує матеріали для формування пропозицій щодо бюджету судів;

8) організовує комп'ютеризацію судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування автоматизованої системи документообігу в судах; забезпечує суди необхідними технічними засобами фіксування судового процесу в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на фінансове забезпечення відповідних судів;

9) забезпечує впровадження електронного суду; здійснює заходи щодо організації обміну електронними документами між судами та іншими державними органами та установами;

10) забезпечує функціонування автоматизованої системи визначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

11) забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень та Реєстру електронних адрес органів державної влади, їх посадових та службових 3 осіб, забезпечує функціонування системи відеоконференц-зв'язку для участі осіб у засіданні суду в режимі відеоконференції;

12) взаємодіє з відповідними органами та установами, у тому числі інших держав, з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів;

13) розробляє та затверджує за погодженням із Вищою радою правосуддя України Типове положення про апарат суду;

14) організовує діяльність служби судових розпорядників;

15) затверджує положення про бібліотеку суду [47];

16) здійснює функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції (крім Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів), Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Національної школи суддів України, ДСА України та її територіальних управлінь;

17) погоджує Положення про автоматизовану систему документообігу в судах загальної юрисдикції, Положення про порядок доступу суду до

відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

18) забезпечує ведення офіційного веб-порталу судової влади;

19) здійснює в межах повноважень, визначених законом організаційне забезпечення роботи працівників апарату судів та ДСА України;

20) здійснює в межах повноважень, визначених законом , організаційне забезпечення та контроль за діяльністю територіальних управлінь ДСА України;

21) засновує в установленому порядку засоби масової інформації;

22) здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління ДСА України;

23) здійснює заходи щодо організаційного забезпечення будівництва, ремонту будинків і приміщень судів та їх технічне оснащення;

24) здійснює внутрішній контроль за використанням бюджетних коштів і матеріальних ресурсів у судах, територіальних управліннях, на підприємствах, що належать до сфери управління ДСА України, аналізує ефективність використання бюджетних коштів їх розпорядниками нижчого рівня та одержувачами на основі поданих ними звітів в установленому законодавством порядку;

25) здійснює в межах повноважень, визначених законом, організаційне забезпечення медичного обслуговування та санаторно-курортного лікування суддів, у тому числі суддів у відставці, працівників апарату судів;

26) забезпечує суди та суддів символами судової влади (Державний Прапор України, зображення Державного Герба України), мантиями та суддівськими нагрудними знаками;

27) затверджує зразки бланків і печаток судів, а також забезпечує виготовлення посвідчень судді, голови суду та його заступника, судді у відставці, народного засідателя, присяжного;

28) забезпечує у межах повноважень, визначених законом, незалежність, недоторканність та безпеку суддів у взаємодії з органами суддівського самоврядування, судами, правоохоронними органами;

29) здійснює в межах повноважень ДСА України співробітництво з міжнародними організаціями, з органами судової влади інших держав щодо вивчення досвіду роботи з організації їх діяльності та готує пропозиції щодо впровадження такого досвіду в Україні;

30) здійснює інші повноваження, визначені законом.

При здійсненні своїх повноважень Державна судова адміністрація має право:

1) одержувати від судів загальної юрисдикції, органів суддівського самоврядування, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також громадян та їх об'єднань інформацію, документи, матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

2) залучати вчених, спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій усіх форм власності за погодженням з їх керівниками до розгляду питань, що належать до її повноважень, визначених законом та Положенням про Державну судову адміністрацію;

3) скасовувати в межах повноважень, визначених законом та Положенням про Державну судову адміністрацію, акти територіальних управлінь у разі їх невідповідності актам законодавства та рішенням Державної судової адміністрації України;

4) утворювати в разі потреби за погодженням із керівниками центральних та місцевих органів виконавчої влади комісії, робочі та експертні групи, залучати в межах своїх повноважень спеціалістів та скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її повноважень, визначених законом та Положенням про Державну судову адміністрацію [37].

Очолює Державну судову адміністрацію Голова Державної судової адміністрації. Він призначається Вищою радою правосуддя на конкурсній основі. Голова ДСА України не має права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової і творчої діяльності в позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради господарської організації, що має на меті одержання прибутку.

Голова Державної судової адміністрації:

- керує діяльністю Державної судової адміністрації України, несе персональну відповідальність за виконання покладених на неї завдань;
- організовує роботу Державної судової адміністрації України;
- вносить на розгляд Вищої ради правосуддя подання щодо визначення граничної чисельності працівників Державної судової адміністрації України, у тому числі її територіальних управлінь;
- утворює відповідні конкурсні комісії з проведення конкурсу на зайняття вакантних посад категорії "Б" і "В" державної служби в судах, органах та установах системи правосуддя;
- призначає на посади та звільняє з посад працівників Державної судової адміністрації України; призначає за погодженням голів відповідних судів керівників апаратів апеляційних судів, вищих спеціалізованих судів, Верховного Суду, їх заступників та звільняє їх з посад;
- за поданням голови відповідного суду застосовує до керівників апаратів апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду, їх заступників заохочення або накладає дисциплінарні стягнення;
- за поданням голови відповідного суду присвоює керівникам апаратів апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду, їх заступникам ранги державного службовця згідно із законодавством про державну службу;
- затверджує положення про територіальне управління Державної судової адміністрації України та положення про структурні підрозділи Державної судової адміністрації України;

- встановлює посадові оклади працівників Державної судової адміністрації України, присвоює їм ранги державного службовця, застосовує заохочення та накладає дисциплінарні стягнення відповідно до закону;

- звітує про діяльність Державної судової адміністрації України перед Вищою радою правосуддя, інформує про діяльність Державної судової адміністрації України з'їзд суддів України та Раду суддів України щодо питань організаційно-матеріального забезпечення діяльності судів відповідної судової спеціалізації;

- бере участь у підготовці пропозицій до проекту Державного бюджету України щодо фінансування судової влади;

- затверджує структуру, штатний розпис Державної судової адміністрації України та її територіальних управлінь;

- здійснює інші визначені законом повноваження

Державна судова адміністрація України має територіальні органи, якими є територіальні управління Державної судової адміністрації України.

Територіальне управління Державної судової адміністрації України очолює начальник, який призначається на конкурсній основі на посаду і звільняється з посади Головою Державної судової адміністрації України. Начальник територіального управління Державної судової адміністрації України має заступника, який призначається на конкурсній основі на посаду і звільняється з посади Головою Державної судової адміністрації України.

Начальник територіального управління Державної судової адміністрації України призначає за погодженням голови місцевого суду на посаду керівника апарату місцевого суду, заступника керівника апарату місцевого суду та звільняє їх з посади, застосовує за поданням голови місцевого суду до них заохочення або накладає дисциплінарні стягнення відповідно до закону; присвоює керівнику апарату місцевого суду, його заступнику ранги державного службовця відповідно до законодавства про державну службу.

Структура і штатний розпис територіального управління Державної судової адміністрації України затверджуються Головою Державної судової адміністрації України за поданням начальника територіального управління Державної судової адміністрації України.

Територіальні управління Державної судової адміністрації України здійснюють свою діяльність відповідно до положення про них, що затверджується Головою Державної судової адміністрації України на підставі типового положення про територіальне управління Державної судової адміністрації України.

2.4. Результат судової реформи

Конституція України проголошує Україну правовою державою, в якій права і свободи людини є головною соціальною цінністю, вони визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Забезпечення та охорона прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Для виконання цього обов'язку і діє судова влада. Але, на сьогоднішній день, система правосуддя не може належним чином виконати поставлені перед нею завдання, тобто забезпечити дотримання прав та свобод громадян. До такої ситуації призвели сукупність певних чинників:

- низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства;
- розповсюдженість корупційних явищ у сфері правосуддя;
- недосконалість кадрового планування в системі судової влади;
- збереження факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади, зокрема, наявність конституційних положень, які стримують посилення незалежності суддів;

- недосконалість бюджетного планування і управління в системі судової влади та відсутність єдиних методологічних підходів у плануванні видатків судів;

- недостатній рівень єдності та послідовності судової практики; відсутність чи недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем (електронне правосуддя);

- низький рівень публічності сфери правосуддя та довіри до судової системи взагалі і до суддів зокрема. В пам'яті нашого народу закріпилося переконання, що суд – це каральний орган, який лише притягує до відповідальності та застосовує покарання. Основними причинами недовіри громадян до судів є: корупція, незаконні рішення, які приймаються судами, поведінка суддів в повсякденному житті, судова тяганина. Під час Революції Гідності судді, виконуючи злочинні вказівки влади, приймали незаконні рішення і це спричинило ще більшу недовіру громадськості до судів. Центром Разумкова з 22 по 26 квітня 2016 року проведено опитування щодо довіри громадян до судів. Згідно із результатами опитування судам не довіряють 82,3% опитаних громадян. Це критично низький показник і з цим потрібно щось робити.

Судову владу в Україні необхідно реформувати, це розуміють як громадяни, так представники органів державної влади. Так, Президент України, своїм указом від 20 травня 2015 року схвалив Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Відповідно до цієї Стратегії судова реформа є однією з основних реформ, її потрібно впроваджувати першочергово. Метою судової реформи є встановлення правопорядку, який ґрунтуватиметься на високому рівні правової культури суспільства. При такому порядку діяльність всіх органів державної влади здійснюватиметься на засадах верховенства права та захисту прав і свобод людини і громадянина, а у випадку порушення цих прав люди матимуть змогу справедливо і в розумні строки відновити їх.

Згідно зі Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів, судова реформа проводитиметься в такі етапи:

1) оновлення законодавства з метою відновлення довіри громадян до органів судової влади;

2) прийняття системних змін в законодавстві, цей етап включає прийняття змін до Конституції України та побудову комплексних інституційних можливостей відповідних правових інститутів [44].

Важливим кроком вперед при впровадженні судової реформи є прийняття нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Цей Закон прийнятий 2 червня 2016 року, а вступив в дію 30 вересня 2016 року. Цей Закон спрямований на те, що судова влада стала більш політично незалежною, а судді були менш схильні до корупції. Цей Закон досить по новому організовує судову систему.

Проаналізувавши новий Закон України «Про судоустрій та статус суддів» можна визначити основні нововведення в організації судової влади.

В Україні вводиться трирівнева система судів загальної юрисдикції. Так до системи судів загальної юрисдикції належать:

1) місцеві суди. Вони включають:

- окружні суди як місцеві загальні суди для розгляду цивільних, кримінальних, адміністративних справ, справ про адміністративні правопорушення. Закон також передбачає виділення окремої спеціалізації суддів із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх,

- окружні господарські суди як місцеві господарські суди, та

- окружні адміністративні суди як місцеві адміністративні суди.

2) апеляційні суди, які будуть утворюватися в апеляційних округах. Сюди входять:

- апеляційні суди з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення,

- апеляційні господарські суди та апеляційні адміністративні суди [58].

3) Верховний Суд України – найвищий орган серед судів загальної юрисдикції. Верховний суд України включає:

- Велику Палату Верховного Суду;
- Касаційний адміністративний суд;
- Касаційний господарський суд;
- Касаційний кримінальний суд;
- Касаційний цивільний суд.

Тобто з системи судів загальної юрисдикції виключили вищі спеціалізовані суди. Законотворці обґрунтовують таку позицію тим, що вищі спеціалізовані суди були створені для того, щоб впливати на судову систему і контролювати всі процеси в ній.

Значної реорганізації зазнає Верховний Суд України. Він тепер буде виконувати функції вищих спеціалізованих судів, тобто буде розглядати справи як суд касаційної інстанції. Суттєво збільшилася кількість суддів Верховного суду. Якщо раніше до складу Верховного Суду входило сорок вісім суддів, то тепер не більше двохсот.

Новий Верховний суд повинен бути створений протягом шести місяців з моменту введення в дію закону. До цього часу продовжують діяти вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд у старому складі.

Також Закон «Про судоустрій та статус суддів» передбачає створення нових для України судів:

- Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
- Вищого антикорупційний суд.

Ці суди будуть спеціалізуватися на вирішення окремих категорій справ, і тому не входять до системи судів загальної юрисдикції. Ці суди планують створити протягом року з дня набрання Законом України чинності.

Новий Закон встановлює дещо інші вимоги до кандидата на посаду судді. Так, відповідно до нового Закону, щоб претендувати на посаду судді необхідно бути не молодшим тридцяти та не старшим шістдесяти п'яти років громадянином України, який має вищу юридичну освіту та стаж професійної

діяльності у сфері права щонайменше п'ять років. Так, для кандидатів на посаду судді збільшили вік (раніше це було двадцять п'ять років), але відмінили вимогу про тривале проживання на території України. Також відмінена норма, що суддя перший раз призначаються на посаду строком на п'ять років, а лише після цього безстроково. Тепер судді будуть призначатися зразу безстроково на конкурсній основі. Конкурс буде проводити Вища кваліфікаційна комісія суддів, а допомагати їй оцінювати професійну етику та доброчесність кандидата буде Громадська організація доброчесності. До цієї організації увійдуть: юристи, правознавці, вчені. Ще однією цікавою новелою є те, що посаду судді можуть зайняти не лише колишні судді, але й юристи та науковці, які мають необхідний стаж роботи у сфері права. Конкурс буде проводитися для всіх кандидатів на однакових засадах.

Процедуру створення та ліквідації судів також зазнала суттєвих змін. Так, раніше суди створювалися та ліквідовувалися Президентом України шляхом видачі ним указу. А зараз суди утворюються та ліквідовуються виключно на підставі закону, тобто рішення про створення чи ліквідацію судів приймає Верховна Рада України, оскільки вона є єдиним законодавчим органом в Україні.

Чинний Закон України «Про судоустрій та статус суддів» частково обмежує недоторканість суддів. Раніше, за старим законодавством, суддю можна було затримати лише за згодою Верховної Ради України. На практиці це приводило до того, що поки Верховна Рада таку згоду надасть, то суддя вже переховається або взагалі покине територію України. Зараз згоду на затримання судді надає Вища рада правосуддя, а у випадку, коли суддя затримується під час вчинення або одразу після вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину ніяка згода взагалі не потрібна.

Відповідно до положень чинного Закону регулярно буде проводитися моніторинг способу життя судді. Це буде проводитися з метою встановлення відповідності рівня життя судді наявному у нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам, Крім того, судді зобов'язані подавати три

декларації: декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларацію родинних зв'язків та декларацію доброчесності. Порушення обов'язку підтвердження майна є підставою для застосування дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з посади.

Дуже суперечливим є положення Закону «Про судоустрій та статус суддів» щодо запровадження лише професійної адвокатури в судах. Винятки можуть бути тільки у спрах щодо трудових відносин, соціальних прав та у виборчих суперечках. Ця норма закону викликає обговорення в суспільстві, оскільки вона зачіпає більшість населення. Частина науковців назвала це «монополією адвокатів» та обмеженням прав простих громадян, оскільки не кожен зможе дозволити собі найняти професійного суддю. Інша частина експертів вважає що норма про адвокатів забезпечить громадянам професійний захит. Звичайно, що ця норма не почала діяти з моменту набрання чинності закону, а буде запроваджуватись поступово залежно від судової інстанції. Для Верховного Суду ця норма уже актуальна з 1 січня 2017 року, для апеляційних судів стане актуальною з 1 січня 2018 року, а для місцевих судів – з 1 січня 2019 року.

Поруч із запровадженням суворіших та реальніших норм щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, а також із розширенням переліку підстав для звільнення суддів, Закон підвищує рівень їх грошового забезпечення для того, щоб створити середовище, у якому представники суддівського корпусу однаково відчуватимуть як відповідальність та контроль, так і достатній рівень забезпечення.

Закон передбачає поступове підвищення заробітних плат новопризначеним суддям, та тим, які успішно пройшли кваліфікаційне оцінювання, до такого базового рівня:

- 30 мінімальних заробітних плат для суддів місцевого суду;
- 50 мінімальних заробітних плат для суддів апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду;
- 75 мінімальних заробітних плат для суддів Верховного Суду.

Крім того, передбачені доплати за вислугу років, перебування на адміністративній посаді в суді, науковий ступінь, роботу, що передбачає доступ до державної таємниці, а також регіональні коефіцієнти.

Закон України «Про судоустрій та статус суддів» визначив досить високий рівень зарплати суддям. Це зроблено з метою запобігання корупції в судах. Оскільки судді отримують заробітню плату набагато вищу, ніж інші державні службовці, то на мою думку, що за отримання неправомірної вигоди суддів потрібно карати суворіше. Тому пропоную включити в статтю 368 Кримінального Кодексу України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» одержання неправомірної вигоди суддею як кваліфікований вид.

Чинним законом про судоустрій передбачено створення Вищої ради правосуддя. Цей орган займатиме важливе місце у судовій системі, оскільки буде вирішувати питання призначення та звільнення з посад суддів. Діяльність Вищої ради правосуддя регулюється Законом України «Про Вищу раду правосуддя», який прийнятий 21 грудня 2016 року. Вищу раду правосуддя створять на місці Вищої ради юстиції, повністю змінивши її склад.

Відповідно до статті третьої цього закону Вища рада правосуддя:

- 1) вносить подання про призначення судді на посаду;
- 2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;
- 3) забезпечує здійснення дисциплінарним органом дисциплінарного провадження щодо судді;
- 4) утворює органи для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів;
- 5) розглядає скарги на рішення відповідних органів про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора;
- 6) ухвалює рішення про звільнення судді з посади;
- 7) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом;

8) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;

9) вживає заходів щодо забезпечення авторитету правосуддя та незалежності суддів;

10) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого, рішення про відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації;

11) ухвалює рішення про припинення відставки судді;

12) погоджує кількість суддів у суді;

13) затверджує Положення про Єдину судову інформаційну (автоматизовану) систему, Положення про Державну судову адміністрацію України та типові положення про її територіальні управління, Положення про Службу судової охорони, Положення про проведення конкурсів для призначення на посади державних службовців у судах, органах та установах системи правосуддя, Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя, Порядок ведення Єдиного державного реєстру судових рішень;

14) погоджує Типові положення про апарат суду, Положення про порядок створення та діяльності служби судових розпорядників;

15) надає обов'язкові до розгляду консультативні висновки щодо законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів, узагальнює пропозиції судів, органів та установ системи правосуддя стосовно законодавства щодо їх статусу та функціонування, судоустрою і статусу суддів;

16) здійснює функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення своєї діяльності; бере участь у визначенні видатків Державного бюджету України на утримання судів, органів та установ системи правосуддя;

17) затверджує за поданням Державної судової адміністрації України нормативи кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів;

18) погоджує в установленому порядку перерозподіл бюджетних видатків між судами, крім Верховного Суду;

19) призначає на посаду та звільняє з посади Голову Державної судової адміністрації України, його заступників;

20) визначає за поданням Голови Державної судової адміністрації України граничну чисельність працівників Державної судової адміністрації України, у тому числі її територіальних управлінь;

21) здійснює інші повноваження, визначені законом

До складу Вищої ради правосуддя входить двадцять один член. З них десятьох обиратиме з'їзд суддів, по двоє – президент, парламент, з'їзд адвокатів, конференція прокурорів та з'їзд представників юридичних університетів. Голова Верховного Суду входить туди за посадою.

Ще одним важливим законодавчим актом судової реформи є Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», прийнятий 2 червня 2016 року, а набув чинності 30 вересня 2016 року разом із Законом «Про судоустрій та статус суддів». Цей закон прийнятий з метою однакового регулювання судової влади всіма законодавчими актами.

Висновки до розділу

Основною функцією Конституційного суду України є здійснення конституційного судочинства. Але крім цього він здійснює і інші функції такі як: конституційного контролю; офіційного тлумачення; правової охорони Конституції; забезпечення принципу поділу державної влади.

Суди загальної юрисдикції утворюють єдину структуризовану систему. Суди загальної юрисдикції створюються та ліквідовуються на підставі закону. До системи судів загальної юрисдикції належать: місцеві суди, апеляційні суди, Верховний Суд України.

В Україні відбулася судова реформа. Основними її новелами є: трирівнева система судів загальної юрисдикції, «монополія адвокатів»,

створення Вищої ради правосуддя, зміни в вимогах до кандидата на посаду судді, часткове обмеження недоторканості суттєве збільшення заробітної плати суддям.

ВИСНОВКИ

Згідно з поставленими метою та завданнями, підсумками наукового дослідження є наступні висновки.

1. Судова влада не може діяти повністю відокремлено від законодавчої та виконавчої влади. Три гілки влади повинні бути об'єднані під одним началом, це дасть змогу кожній гілці влади ефективно здійснювати свої повноваження. Взаємодія судової влади з законодавчою та виконавчою владою здійснюється на основі механізму стримувань та противаг.

2. Принципи судової системи складають структуровану систему, яка поділяється на підсистеми:

- інституціональна (здійснення судової влади виключно судами, принцип справедливості, принцип законності, принцип незалежності та самостійності судової влади, принцип доступності судової влади, принцип безсторонності, принцип процедурності);

- організаційна (Принцип територіальності та спеціалізації судів загальної юрисдикції, принцип незалежності та недоторковості суддів)

- функціональна (принцип гласності судового процесу, принцип державної мови судочинства, принцип колегіального та одноособового розгляду судових справ, принцип участі народу у здійсненні судової влади, принцип змагальності, принцип рівності усіх учасників судового процесу, принцип презумпції невинуватості, право на захист у суді, обов'язковість судових рішень)

Основною функціями судової влади є функція правосуддя, функція судового контролю, функція уніфікації судової практики.

3. Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції. Незважаючи на те, що він входить до судової влади він не здійснює правосуддя в звичайному розумінні цього слова, приймає рішення щодо відповідності законів та інших правових актів Конституції України. До складу Конституційного Суду входить вісімнадцять суддів. Президент України, Верховна Рада України та з'їд суддів призначають по шість суддів. На мою

думку, порядок призначення суддів Конституційного Суду України потрібно переглянути, оскільки Президент одноособово призначає третину складу суду.

4. В Україні у 2016 році відбулася судова реформа. Основним законодавчим актом прийнятим для впровадження судової реформи є закон України «Про судоустрій та статус суддів». Цей закон визначає організацію судової влади. На сьогодні, в організації судової влади багато новел, порівняно з законом, що втратив чинність. Однією з основних змін в організації судової влади є перехід на трьохрівневу систему судів загальної юрисдикції.

5. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» визначає трьохрівневу систему судів загальної юрисдикції:

- 1) місцеві суди;
- 2) апеляційні суди;
- 3) Верховний суд України.

Вищі спеціалізовані суди, які виконували роль касаційної інстанції ліквідовуються. Тепер перегляд рішень в касаційному порядку здійснюватиме Верховний Суд України. До його складу входять Вища Палата Верховного Суду та чотири касаційні суди.

Список використаної літератури

1. Агафонова Н.В. Конституційний Суд України як учасник конституційної реформи: проблеми реалізації юрисдикційних функцій / Н. В. Агафонова // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2016. - № 4. - С. 5-13
2. Алексеєнко М.А. Поняття і основні ознаки судової влади / М. А. Алексеєнко, Л. А. Янковська, В. Я. Мармаш // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2012. - Вип. 9. - С. 267-270.
3. Баронін Д. Б. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДУ В УКРАЇНІ: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.10/ Баронін Денис Борисович.- Х., 2015.- 201
4. Борко А. Л. Адміністративно-правове регулювання статусу і повноважень державної судової адміністрації України/ А.Л. Борко.- Форум права.- 2013.- №3.- С. 53-59
5. Борко А. Л. Сутність і ознаки інституту судової влади / А. Л. Борко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2011. - № 4. - С. 8-14
6. Бринь Т. О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Т. О. Бринь ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2010. — 19 с. — укр.
7. [Вільгушинський М.](#) Категорія "судова влада" у новій інтерпретації / М. Вільгушинський // [Вісник Львівського університету. Сер. : Юридична.](#) - 2013. - Вип. 57. - С. 322-328
8. Дем'яненко І.В. Проблеми навантаження на місцеві загальні суди як основну ланку судової системи України/І.В. Дем'яненко// Суспільство і право.- №1.- 2016.- С. 19-24

9. Дослідження якості роботи судів з використанням методології карток громадянського звітування : навч. посіб. / Проект USAID «Україна: верховенство права». – Київ : USAID, 2010. – 128 с.
10. Забарский В.В. Принципи поділу влади в Українському державотворенні/ В.В. Забарский// Юридичний вісник.- 2014.- № 2 (31).- С. 29-34
11. Задорожня Г.В. Конституційне право України: підручник / Г.В. Задорожня, Ю.А. Задорожний, І.М. Сопілко. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 448 с.
12. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 07.07.2010 року // Вісник Верховної Ради України. – 2010. – №142. – Ст. 1125.
13. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 р. [Електроний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>
14. Іванець О.М. Теоретичні та практичні засади меж судової влади: дис. ...кандидата юрид. наук: 12.00.10/ Іванець Ольга Миколаївна.- К., 2015.- 229
15. Кампо В. М. Основні принципи діяльності Конституційного Суду України: структурний вимір Електоронний доступ <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63780/19-Kampo.pdf?sequence=1>
16. Комутков С. От единовластия к разделению властей / С. Комутков //Власть. – 2005. – № 1. – 397 с.
17. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с
18. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 400 с.
19. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради (ВРУ), 1996, № 30, ст. 141-К.

20. Кравченко Ю. Ф. Роль судової системи України в забезпеченні прав і свобод людини і громадянина / Ю. Ф. Кравченко // Право і суспільство. — 2004. — № 1. — С. 36.
21. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб./ В. В. Кравченко. — Вид. 3-тє, виправл. та допов. — Київ : Атіка, 2004. — 512
22. Куйбіда Р. О. Організація і розвиток сучасної судової системи: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.10 / Куйбіда Роман Олексійович. — К., 2006. — 215 с.
23. Лаговський В. М. Органи судової влади в механізмі правової держави: загальнотеоретичні аспекти функціонування: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01/ Лаговський Володимир Миколайович. — К., 2016. — 190
24. Ладиченко В. Поділ влади: теорія і практика / В. Ладиченко. — Київ: Україна, 1998. — 32 с.
25. Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: Підручник. — Київ. — Юрінком Інтер. — 2007
26. Марочкін І. С., Сибільова Н. В. Організація судових і правоохоронних органів. — Харків: вид. "Одісей". — 2008.
27. Махніцький О. І. Конституційно-правові принципи судової влади в Україні / О. І. Махніцький // Право і суспільство. — 2013. — № 6.2. — С. 33-37
28. [Мірінович У. А.](#) Поняття та ознаки судової влади / У. А. Мірінович // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. — 2012. — Вип. 8. — С. 20-23.
29. Москвич Л. М. Становлення та розвиток судових систем/ Л. М. Москвич // Вісник Вищої ради юстиції. — 2010. — № 3. — С. 73-81
30. Навчальний посібник з підготовки до іспиту, Х. : Право, 2016. — 198с.
31. Насадюк О. Хто забезпечує правосуддя? / Олексій Насадюк // Юридична практика (Судовий випуск). — № 1, (21) 29 січня 2008 року. — С. 10. 4.

32. Нестерчук Л. П. Система функцій, що здійснюють суди загальної юрисдикції України / Л. П. Нестерчук // Актуальні проблеми держави і права. - 2014. - Вип. 71. - С. 396-402.

33. Нечипорук С. В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / С. В. Нечипорук ; Нац. акад. внутр. справ. — К., 2011. — 17 с. — укр.

34. Обрусна С. Правовий статус Державної судової адміністрації України в умовах судової реформи/ С. Обрусна.- Публічне право.- №1(5).- С. 56-63

35. Онопенко В. Про основні тенденції здійснення правосуддя, причини кризових явищ у вітчизняному судочинстві та засади реформування судової системи України / В. Онопенко // Судоустрій та судочинство в Україні. – 2007. – № 1. – С. 5-9

36. Пенцов М. В. Принципи судочинства як найважливіші засади ефективно організації судової влади в Україні та країнах СНД / М. В. Пенцов // Право і Безпека. - 2014. - № 2. - С. 10-13

37. Положення про державну судову адміністрацію» Затверджене рішенням Ради суддів України від «22» жовтня 2010 року № 12 [Електронний ресурс].- Режим доступу:
<http://od.court.gov.ua/tu16/norm/pol0/pol2/>

38. Полякова Л. Конституційний механізм взаємодії законодавчої і судової влади в Україні (1996–2004рр.) / Л. Полякова // Південний архів. Сер. : Історичні науки. - 2010. - Вип. 31-32. - С. 194-202

39. Портнов А. Особливості реалізації принципу гласності у конституційному судочинстві в Україні/ А. Портнов// Вісник Львівського університету.- 2009.- Випуск 48.- С.102-108

40. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. [Електронний ресурс].- Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

41. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. [Електроний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80>
42. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 14/15, № 16/17. – Ст. 133.
43. Про статус народного депутата України Закон України від 17 листопада 1992 р. [Електроний ресурс].- Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2790-12>
44. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України № 276/2015 від 20 травня 2015р. [Електроний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
45. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. [Електроний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
46. Процюк І.В. Формування концепції поділу державної влади / І. В. Процюк // [Актуальні проблеми держави і права](#). - 2015. - Вип. 75. - С. 7-16.
47. Пустовойт Т.В. Поняття судової влади та її місця в конституційно-правовому механізмі пулічної влади/ Т. В. Пустовойт// Вісник Маріупольського державного університету.- 2014.- Випуск 8.- С. 187-192.
48. Регламент Конституційного Суду України Електронне джерело. Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v001z710-97>
49. Ремєскова Ю. О. Судова влада в системі поділу влади : монографія / Ю. О. Ремєскова. – Харків : Право, 2014. – 192 с.
50. Руденко М. Новий судоустрій України/М. Руденко// Вісник прокуратури.- 202.- № 4 (16).- С. 67 – 72

51. Савчин М. В. Конституційне право України : підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. – К. : Правова єдність, 2009. – 1008 с.
52. Самохвалов В. П. Загальна теорія судової влади: системно-правові аспекти розвитку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. України / В. Самохвалов. — К. : Юстініан, 2010. — С. 30.
53. Силенно Л.М. Конституційні основи системи стримувань і противаг як засіб організації та функціонування державної влади в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Л.М. Силенно. – К., 2000. – 24 с.
54. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання / О. В. Скрипнюк. — Х. : Право, 2009. — С. 68
55. Смородинський В.С. Судова влада в Україні (загальнотеоретичні проблеми) : Автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. С. Смородинський; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. - Х., 2001. - 20 с. - укр.
56. Судова влада : моногр. / Я. М. Романюк та ін. ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна, 2015. —С. 17–18.
57. Судова реформа. Яким буде нове правосуддя в Україні/ Лілія Макарова [Електроний ресурс].- Режим доступу http://espresso.tv/article/2016/06/02/sudova_reforma_pochatok
58. Судова влада в контексті демократичної трансформації українського суспільства: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / І.Р. Рекецька ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2003. — 16 с. — укр.
59. Судова влада в системі розподілу влад [Електронний ресурс] / О. А. Придачук // Європейські перспективи. - 2013. - № 9. - С. 172-176. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_9_30
60. Судова влада в Україні: до визначення поняття [Електронний ресурс] / І. С. Гриценко, М. А. Погорецький //Право і суспільство. - 2012. - № 2. - С. 23-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_2_8

61. Судова влада в умовах трансформації українського суспільства: Автореф. дис... канд. соціол. наук: 22.00.04 / Ю.С. Сіда ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2005. — 19 с. — укр.
62. Судова влада та її місце в теорії поділу влади [Електронний ресурс] / В. В. Сердюк // Вісник Академії адвокатури України. - 2006. - Вип. 5. - С. 38-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2006_5_4
63. Суховій М. М. Принципи інституалізації судової влади / М. М. Суховій // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2012. - Вип. 9. - С. 74-77.
64. Суховій М. Особливості та ознаки інституту судової влади: дискусійні аспекти визначення / М. Суховій // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2012. - Вип. 8. - С. 167-172.
65. Ткачук О. С. Функції судової влади та сфера цивільного судочинства / О. С. Ткачук // Часопис цивільного і кримінального судочинства - 2016. - № 3. - С. 77-96.
66. Трачук П. А. Принцип поділу публічної влади в Україні у контексті європейської традиції права / П. А. Трачук // [Форум права](#). - 2012. - № 1. - С. 996-1000
67. Хливнюк А.М Правовий статус Державної судової адміністрації: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.10 / Хливнюк Алла Миколаївна. – К., 2009. – 254 с.
68. Цимбалістий Т.О. Конституційне звернення як засіб захисту прав людини/ Т. О. Цимбалістий// Науковий вісник Харківського державного університету.- Випуск 1. Том 1.- 2015.- С. 131-14
69. Червоненко В. Старт судової реформи: 10 ключових новацій/В. Червоненко//BBC Україна. – Електронний ресурс.- Режим доступу http://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/09/160929_justice_judiciary_reform_vc

70. Штогун С. Функції та повноваження судової влади / С. Штогун // Юридична Україна. — 2008. — № 4. — С. 91
71. Штогун С.Г. Правові проблеми організації і функціонування місцевих загальних судів: дис. ...кандидата юрид. наук: 12.00.10 / Штогун Сергій Григорович. — Х., 2004. — 245 с.
72. Юзікова Н.С. Судові та правоохоронні органи України: Навчальний посібник.- Київ «Істина».- 2008.
73. Яковлев А. А. Конституційний Суд України і його роль у конституційному процесі: досвід доби незалежності [Електронний ресурс] / А. А. Яковлев // Вісник Національної академії правових наук України. - 2016. - № 2. - С. 47-58

